

Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΝΟΜΟΣ (INTRASOFT INTERNATIONAL)
 ΠΡΟΣΟΧΗ: Για την ΤΑΧΥΤΕΡΗ & καλύτερη ΑΝΤΙΓΡΑΦΗ - ΕΠΙΚΟΛΛΗΣΗ ολόκληρου του κειμένου στο WORD (select all) και καλύτερη εκτύπωση συνιστάται η χρήση της κατωτέρω επιλογής Εκτύπωση\Αποθήκευση.

+ Μέγεθος Γραμμάτων - Εκτύπωση\Αποθήκευση

ΠΙΘΑΝΟΝ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ:

1	3049/2015 ΣΤΕ (666147)
2	3139/2015 ΣΤΕ (672488)
3	3176/2015 ΣΤΕ (666869)
4	3887/2015 ΔΕΦ ΑΘ (671381)
5	26/2014 ΣΤΕ (ΟΛΟΜ) (614731)
6	109/2014 ΣΤΕ (624837)
7	387/2014 ΣΤΕ (620450)
8	2742/2014 ΣΤΕ (639063)
9	2752/2013 ΣΤΕ (600913)
10	4901/2013 ΣΤΕ (624645)
11	4998/2013 ΣΤΕ (623338)
12	4999/2013 ΣΤΕ (623339)
13	528/2013 ΣΤΕ (ΑΝΑΣΤ) (621420)
14	564/2012 ΣΤΕ (578271)
15	3905/2012 ΣΤΕ (604812)
16	5460/2012 ΣΤΕ (608382)
17	11-9/2012 ΔΕΚ (C-43/10) (608170)
18	11-09/2012 ΔΕΚ (C-43/10) (606719)
19	1561/2011 ΣΤΕ (555395)
20	4531/2011 ΣΤΕ (598583)

3478/2000 ΣΤΕ (ΟΛΟΜ) (299248)

Α ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΝΟΜΟΣ/2001 (1), ΔΔΙΚΗ/2001 (117)
 Δημόσια έργα και προστασία περιβάλλοντος. Αρχή της προληπτικής δράσης της Διοίκησης στον τομέα της προστασία του περιβάλλοντος. Μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Εξουσία του ακυρωτικού δικαστή επί αιτήσεως ακυρώσεως κατά των σχετικών πράξεων. Αντίθετη μειοψηφία. Εκτροπή Αχελλώου ποταμού. Πλήρης και επαρκής η σχετική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Δεν απαιτείται η σύνταξη χωροταξικού σχεδίου για την έγκριση περιβαλλοντικών όρων. Αντίθετη μειοψηφία. Η πράξη έγκρισης των περιβαλλοντικών όρων δεν αντίκειται στην οδηγία 79/409/ΕΟΚ και στις συμβάσεις του Ρίο. Προϋποθέσεις εκτέλεσης εργασιών, οι οποίες συνεπάγονται καταστροφή ή βλάβη οποιουδήποτε μνημείου, αρχαίου ή νεότερου. Απαραίτητη η αιτιολογία της σχετικής κρίσης της Διοίκησης. Πλημμελείς οι προσβαλλόμενες πράξεις αναφορικά με την προστασία των θιγομένων μνημείων. Αντίθετη μειοψηφία. Δεκτές οι αιτήσεις ακύρωσης.

Αριθμός 3478/2000
 ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ
 ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του στις 12 Νοεμβρίου 1999 με την εξής σύνθεση : Χρ. Γεραρής, Πρόεδρος, Αθ. Τσαμπάση, Π.Ζ. Φλώρος, Ι. Μαρή, Θ. Χατζηπαύλου, Γ. Παναγιωτόπουλος, Κ. Μενουδάκος, Γ. Ανεμογιάννης, Π.Ν. Φλώρος, Σ. Ρίζος, Ν. Σκλίας, Ν. Σακελλαρίου, Θ. Παπασεαγγέλου, Ε. Δαρζέντας, Δ. Πετρούλιας, Αικ. Συγγούνα, Ν. Ρόζος, Αθ. Ράντος, Δ. Μπριόλας, Ελ. Δανδουλάκη, Ε. Σάρη, Χρ. Ράμμος, Ν. Μαρκουλάκης, Δ. Μαρινάκης, Στ. Χαραλάμπους, Σύμβουλοι, Σπ. Χρυσικοπούλου, Θ. Αραβάνης, Πάρεδροι. Γραμματέας ο Μιχ. Καλαντζής.

Α. Για να δικάσει την από 15 Φεβρουαρίου 1996 αίτηση :

των : οι οποίοι παρέστησαν
 με τους δικηγόρους α) Βασ. Δωροβίνη (Α.Μ. 3177), β) Μαρ. Χαϊνταρλή (Α.Μ. 14135) και γ) Σταμ. Ασημακοπούλου (Α.Μ. 11517), με πληρεξούσιο,

κατά των Υπουργών :οι οποίοι παρέστησαν με τον Ν. Αντωνίου, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους,

και κατά των παρεμβαίνόντων : το οποίο παρέστη με το δικηγόρο Ν. Καλλέ (Α.Μ. 295), που τον διόρισε στο ακροατήριο ο Πρόεδρος του Θ. Μακρυγιάννης, η οποία παρέστη με το δικηγόρο Αντ. Βγόντζα (Α.Μ. 4403), που τον διόρισε με απόφασή της η Νομαρχιακή Επιτροπή, η οποία παρέστη με τον ίδιο ως άνω δικηγόρο Αντ. Βγόντζα, που τον διόρισε με απόφασή της η Νομαρχιακή Επιτροπή, η οποία παρέστη με τον ίδιο ως άνω δικηγόρο Αντ. Βγόντζα, που τον διόρισε με απόφασή του το Διοικητικό της Συμβούλιο, η οποία παρέστη με το δικηγόρο Κων. Μαρκάκη (Α.Μ. 4823), που τον διόρισε με πληρεξούσιο και Δ. η οποία παρέστη με το δικηγόρο Χαρ. Συνοδινό (Α.Μ. 13863), που τον διόρισε με πληρεξούσιο και ο οποίος διόρισε στο ακροατήριο τη δικηγόρο Γλυκερία Σιούτη (Α.Μ. 8698), με την οποία συμπαρίσταται.

Η πιο πάνω αίτηση εισάγεται στην Ολομέλεια του Δικαστηρίου, κατόπιν της από 12 Σεπτεμβρίου 1996 πράξης του Προέδρου του Συμβουλίου της Επικρατείας, λόγω της σπουδαιότητάς της, σύμφωνα με το άρθρο 14 παρ. 2 εδάφ. α? του Π.Δ. 18/1989.

Με την αίτηση αυτή οι αιτούντες επιδιώκουν να ακυρωθεί η υπ` αριθ. 23271/15.12.1995 κοινή απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας, Εθνικής Οικονομίας, Γεωργίας και Πολιτισμού και κάθε άλλη σχετική πράξη ή παράλειψη της Διοικήσεως.

Β. Για να δικάσει την από 12 Οκτωβρίου 1995 αίτηση :

των : οι οποίοι παρέστησαν με το δικηγόρο Μάριο Χαϊνταρλή (Α.Μ. 14135), με πληρεξούσιο,

κατά του ο οποίος παρέστη με τον Ν. Αντωνίου, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

Η πιο πάνω αίτηση εισάγεται στην Ολομέλεια του Δικαστηρίου, κατόπιν της από 12 Σεπτεμβρίου 1996 πράξης του Προέδρου του Συμβουλίου της Επικρατείας, λόγω της σπουδαιότητάς της, σύμφωνα με το άρθρο 14 παρ. 2 εδάφ. α? του Π.Δ. 18/1989.

Με την αίτηση αυτή οι αιτούντες επιδιώκουν να ακυρωθεί η υπ` αριθ. ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ32/33553/835/20.6.1995 απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού και κάθε άλλη σχετική πράξη ή παράλειψη της Διοικήσεως.

Η εκδίκαση άρχισε με την ανάγνωση της εκθέσεως του Εισηγητή, Συμβούλου Κ. Μενουδάκου.

Κατόπιν το δικαστήριο άκουσε τους πληρεξούσιους των αιτούντων, οι οποίοι ανέπτυξαν και προφορικά τους προβαλλόμενους λόγους ακυρώσεως και ζήτησαν να γίνουν δεκτές οι αιτήσεις, τους πληρεξούσιους των παρεμβαίνόντων που παρέστησαν και τον αντιπρόσωπο των Υπουργών, που ζήτησαν την απόρριψή τους.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη σε αίθουσα του δικαστηρίου κ α ι

Α φ ο ύ μ ε λ έ τ η σ ε τ α σ χ ε τ ι κ ά έ γ γ ρ α φ α

Σ κ έ φ θ η κ ε κ α τ ά τ ο ν Ν ό μ ο

1. Επειδή με την πρώτη από τις κρινόμενες αιτήσεις - για την άσκηση της οποίας έχουν κατατεθεί τα κατά νόμο τέλη (διπλότυπα 3446014/1996 και 3446015/1996 Δ.Ο.Υ. δικαστικών εισπραξέων Αθηνών) και παράβολο (ειδικά γραμμάτια παραβόλου, σειρά Α?, 2596470/1996 και 7348291/1996) - ζητείται να ακυρωθεί η κοινή απόφαση Α.Π.23271/15.12.1995 των

Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων έργων, Πολιτισμού, Γεωργίας και Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας και των Αναπληρωτών Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων έργων, με την οποία εγκρίθηκαν περιβαλλοντικοί όροι για την κατασκευή και λειτουργία έργων μερικής εκτροπής του άνω ρου του Αχελώου ποταμού προς τη Θεσσαλία και, συγκεκριμένα, α) φράγματος, ταμιευτήρα και υδροηλεκτρικού σταθμού στην περιοχή Μεσοχώρας νομού Τρικάλων, β) σήραγγας μήκους 7.400 μέτρων από Μεσοχώρα έως την περιοχή Γλύστρας, γ) φράγματος, ταμιευτήρα και υδροηλεκτρικού σταθμού στην περιοχή Συκιάς, σε θέση που εμπίπτει στις περιφέρειες των νομών κρτας και Καρδίτσας, δ) σήραγγας εκτροπής του ρου του ποταμού προς τη Θεσσαλία, μήκους 17.400 μέτρων, και υδροηλεκτρικού σταθμού στην έξοδο της σήραγγας και ε) αναρρυθμιστικής δεξαμενής και υδροηλεκτρικού σταθμού στην περιοχή Μαυρομματίου νομού Καρδίτσας. Εξάλλου, με τη δεύτερη από τις αιτήσεις αυτές - για την άσκηση της οποίας έχουν επίσης κατατεθεί τα κατά νόμο τέλη (διπλότυπα 2903571/1995 και 2903572/1995 Δ.Ο.Υ. δικαστικών εισπράξεων Αθηνών) και παράβολο (ειδικά γραμμάτια παραβόλου, σειρά Α?, 2209747/1995 και 5291611/1995) - ζητείται από τους ίδιους αιτούντες να ακυρωθεί η πράξη ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ32/33553/835/ 20.6.1995 του Υπουργού Πολιτισμού, με την οποία εγκρίθηκε καταρχήν η εκτέλεση έργων εκτροπής του ρου του Αχελώου προς τη Θεσσαλία σύμφωνα με τη σχετική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων και συγκροτήθηκε πενταμελής επιτροπή, στην οποία ανατέθηκε η πραγματοποίηση αυτοψίας στις περιοχές, στις οποίες υπάρχουν μνημεία που αναμένεται να θιγούν από τα έργα της εκτροπής, και η υποβολή εισήγησης προκειμένου να συμπληρωθούν οι όροι που προτείνονται με την παραπάνω μελέτη για την κατασκευή των έργων αυτών. Πρέπει, όμως, να θεωρηθεί ως συμπροσβαλλομένη και η απόφαση ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ.32/53451/1544/3.11.1995 του ίδιου Υπουργού, με την οποία εγκρίθηκε τελικώς η πραγματοποίηση των έργων εκτροπής που προβλέπονται στη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, σύμφωνα με τη μελέτη αυτή και με τους πρόσθετους όρους που αναφέρονται στο πρακτικό, το οποίο συντάξε η παραπάνω επιτροπή.

2. Επειδή οι προαναφερόμενες αιτήσεις είναι συνεκδικαστές λόγω συναφείας.

3. Επειδή παραδεκτώς παρεμβαίνουν για να αντικρούσουν την πρώτη από τις παραπάνω αιτήσεις η Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού, διότι τα έργα, τα οποία αφορά η προσβαλλόμενη με την αίτηση αυτή απόφαση, εξυπηρετούν και τους σκοπούς της δημόσιας αυτής επιχείρησης και έχουν ενταχθεί στο σχεδιασμό των δραστηριοτήτων της, καθώς και η κοινοπραξία "Impregilo S.p.A. - ΑΤΕ Γνώνων - ΤΕΓΚ Α.Ε.", η οποία ανέλαβε την κατασκευή της προαναφερόμενης σήραγγας εκτροπής του ποταμού προς τη Θεσσαλία, σύμφωνα με το αποτέλεσμα σχετικού διαγωνισμού, στον οποίο αναδείχθηκε μειοδότης. Επίσης παραδεκτώς παρεμβαίνει για να αντικρούσει την πρώτη από τις κρινόμενες αιτήσεις, ισχυριζόμενο ότι η εκτροπή του Αχελώου αποτελεί έργο εξαιρετικής σημασίας για την ανάπτυξη της Θεσσαλίας, το σωματείο "Εταιρεία Θεσσαλικών Μελετών", στους σκοπούς του οποίου, σύμφωνα με το καταστατικό του, περιλαμβάνεται η υποστήριξη κάθε προσπάθειας αντιμετώπισης των προβλημάτων της Θεσσαλίας που έχουν μείζονα σημασία, η συμβολή στην ανάπτυξη των πλουτοπαραγωγικών δυνατοτήτων της και η προστασία του φυσικού πλούτου της. Τέλος, για να αντικρούσουν την ίδια αίτηση, παρεμβαίνουν με κοινό δικόγραφο, που υπογράφεται μόνον από δικηγόρο ως πληρεξούσιό τους, η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λάρισας, η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Τρικάλων, το Τεχνικό Επιμελητήριο Κεντρικής και Δυτικής Θεσσαλίας, η λνωση Γεωργικών Συνεταιρισμών Λάρισας, Τυρνάβου και Αγιάς και το Γεωτεχνικό Επιμελητήριο (Περιφερειακό Παράρτημα Κεντρικής Ελλάδος). Από τους παρεμβαίνοντες όμως, το Τεχνικό Επιμελητήριο Κεντρικής και Δυτικής Θεσσαλίας και το Περιφερειακό Παράρτημα Κεντρικής Ελλάδας του Γεωτεχνικού Επιμελητηρίου δεν νομιμοποίησαν το δικηγόρο που υπογράφει το δικόγραφο αφού δεν προσκομίστηκε σχετική πράξη παροχής πληρεξουσιότητας και, κατά τη συζήτηση της υπόθεσης στο ακροατήριο, οι παρεμβαίνοντες αυτοί δεν παρέστησαν διά πληρεξουσίου δικηγόρου ούτε εμφανίστηκε νόμιμος εκπρόσωπός τους για να δηλώσει ότι εγκρίνει την άσκηση του ένδικου βοηθήματος. Ως προς τους δύο αυτούς παρεμβαίνοντες, επομένως, πρέπει, σύμφωνα με τα άρθρα 27 του π.δ/τος 18/1989 "κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας" (φ. 8)

και 4 παρ. 2 του ν. 2479/1997 "Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο, επιτάχυνση των δικών, οικονομικές απλουστεύσεις και άλλες διατάξεις" (φ. 67), να απορριφθεί η παρέμβαση ως απαράδεκτη. Κατ' ακολουθίαν, η παρέμβαση αυτή είναι εξεταστέα μόνον ως προς τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις Λάρισας και Τρικάλων και την λνωση Γεωργικών Συνεταιρισμών Λάρισας, Τυρνάβου και Αγιάς που επιδιώκουν παραδεκτώς να διατηρηθεί σε ισχύ η προσβαλλόμενη απόφαση, ισχυριζόμενοι ότι το έργο της εκτροπής του Αχελώου, το οποίο αφορά η απόφαση αυτή, είναι αναγκαίο για την ανάπτυξη των περιφερειών τους.

4. Επειδή οι αιτούντες - από τους οποίους η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, η Ελληνική Εταιρεία για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς και η Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης είναι σωματεία, ενώ το Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση και η Νέα Οικολογία αποτελούν αστικές εταιρείες που έχουν αποκτήσει νομική προσωπικότητα - με έννομο συμφέρον ασκούν τις κρινόμενες αιτήσεις ισχυριζόμενοι ότι τα έργα τα οποία αφορούν οι προσβαλλόμενες πράξεις συνεπάγονται καταστροφή σημαντικών οικοσυστημάτων και υποβάθμιση του περιβάλλοντος, δεδομένου ότι, όπως προκύπτει από τα προσκομιζόμενα καταστατικά τους, έχουν ως σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος.

5. Επειδή παραδεκτώς προσβάλλονται ως εκτελεστές διοικητικές πράξεις αφενός η κοινή υπουργική απόφαση, με την οποία εγκρίθηκαν περιβαλλοντικοί όροι για τα επίμαχα έργα, και αφετέρου η απόφαση (ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ.32/53451/1544/ 3.11.1995) του Υπουργού Πολιτισμού, με την οποία εγκρίθηκε η πραγματοποίηση των έργων και επιβλήθηκαν σχετικοί όροι και περιορισμοί κατ' εφαρμογή της νομοθεσίας για την προστασία των αρχαιοτήτων και των νεότερων μνημείων. Αντιθέτως, η πράξη ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ.32/33553/835/20.6.1995 του τελευταίου αυτού Υπουργού προσβάλλεται απαραδέκτως διότι κατά το μέρος που αφορά την καταρχήν έγκριση πραγματοποίησης των έργων ενσωματώθηκε στην συμπροσβαλλόμενη απόφαση, με την οποία, ύστερα από νέα έρευνα, εγκρίθηκε οριστικώς η εκτέλεση των έργων και επιβλήθηκαν σχετικοί όροι, ενώ κατά το μέρος που αφορά τη συγκρότηση επιτροπής για την έρευνα της υπόθεσης δεν έχει εκτελεστό χαρακτήρα αλλ' αποτελεί προπαρασκευαστική απλώς πράξη.

6. Επειδή περιβαλλοντικοί όροι για επιμέρους τεχνικά έργα εντασσόμενα στο συνολικό σχέδιο εκτροπής υδάτων του ποταμού Αχελώου προς τη Θεσσαλία είχαν εγκριθεί αρχικώς αφενός με την απόφαση 61414/21.4.1992 των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Τουρισμού, Γεωργίας, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων λργων και Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας, η οποία αφορούσε σήραγγα διοχέτευσης των υδάτων προς τη Θεσσαλία, μήκους 18,5 χιλιομέτρων, καθώς και φράγματα με τους αντίστοιχους ταμιευτήρες ύδατος και άλλα συναφή έργα στις θέσεις Πύλη του νομού Τρικάλων και Μουζάκι του νομού Καρδίτσας, και αφετέρου με την απόφαση 16058/9.10.1991 των ίδιων Υπουργών, η οποία αφορούσε φράγματα με τους αντίστοιχους ταμιευτήρες και άλλα συναφή έργα στη φυσική κοίτη του ποταμού, στις θέσεις Μεσοχώρα του νομού Τρικάλων και Συκιά που εμπίπτει στην περιφέρεια των νομών κρτας και Καρδίτσας. Οι δύο κοινές αυτές υπουργικές αποφάσεις ακυρώθηκαν, ύστερα από σχετικές αιτήσεις τριών από τους ήδη αιτούντες, με τις αποφάσεις 2759/1994 και 2760/1994, αντιστοιχώς, του Συμβουλίου της Επικρατείας για το λόγο ότι δεν είχαν στηριχθεί σε συνθετική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, η οποία να έχει υποβληθεί και αξιολογηθεί κατά τη διαδικασία που θεσπίζεται με το άρθρο 5 παρ. 2 του ν. 1650/1986 "για την προστασία του περιβάλλοντος" (φ. 160) και την κοινή απόφαση 75308/5512/ 26.10.1990 του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων λργων και του Υφυπουργού Εθνικής Οικονομίας (φ. 691/2.11.1990, τεύχ. Β?) και η οποία να καλύπτει το σύνολο των επιμέρους έργων που προορίζονται για την πραγματοποίηση του εγχειρήματος της εκτροπής των υδάτων ώστε να καταστεί δυνατό να διαγνωστεί και αξιολογηθεί η συνολική επίδραση στο περιβάλλον από την αλλοίωση του υδρολογικού ισοζυγίου μεταξύ Δυτικής Ελλάδας και Θεσσαλίας και να εκτιμηθούν σε όλη τους την έκταση οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις της εκτροπής. Ειδικότερα, με τις αποφάσεις του αυτές το Δικαστήριο δέχθηκε ότι ο Αχελώος ποταμός, ο οποίος με μήκος 220 χιλιομέτρων περίπου και πλάτος έως 90 μέτρων, πηγάζει από το όρος Λάκμος της οροσειράς της Πίνδου, στην περιοχή του Μετσόβου, και, εμπλουτιζόμενος με τα νερά αρκετών παραποτάμων, εκβάλλει δυτικά του Μεσολογγίου, διασχίζει ένα από τα σημαντικότερα υδατικά διαμερίσματα

της Χώρας και συνιστά πολύ σημαντικό ποτάμιο οικοσύστημα. Ενόψει των δεδομένων αυτών, το Δικαστήριο έκρινε περαιτέρω ότι το εγχείρημα της εκτροπής μέρους των υδάτων του ποταμού αυτού προς το θεσσαλικό κάμπο αποτελεί σύνθετο και πολύπλοκο τεχνικό έργο μεγάλης κλίμακας, η συνολική επίδραση του οποίου στο φυσικό περιβάλλον των επηρεαζόμενων περιοχών της Δυτικής Ελλάδας και της Θεσσαλίας δεν ισούται προς το άθροισμα των τοπικώς μόνον εξεταζόμενων συνεπειών των επιμέρους τεχνικών έργων που απαιτούνται για την πραγματοποίησή του αλλά είναι πολλαπλάσιο λόγω του δυναμικού και μη γραμμικού χαρακτήρα των διαταρασσόμενων φυσικών και ανθρωπογενών συστημάτων, και ότι, κατά συνέπεια, για την καταγραφή και αξιολόγηση των επιπτώσεων του εγχειρήματος αυτού δεν αρκεί η σύνταξη μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων για καθένα από τα προγραμματιζόμενα επιμέρους τεχνικά έργα αλλά απαιτείται η σύνταξη συνολικής μελέτης, στην οποία, με την κατάλληλη επιστημονική μέθοδο, θα συσχετίζονται και συνεκτιμώνται οι επιμέρους καθώς και οι απώτερες συνέπειες για το περιβάλλον. Μετά τις ακυρωτικές αυτές αποφάσεις συντάχθηκε με ευθύνη της Ειδικής Υπηρεσίας Δημόσιων Λργων Αχελώος της Γενικής Γραμματείας Δημόσιων Λργων του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Λργων ενιαία μελέτη για το σύνολο των έργων της εκτροπής και στη συνέχεια εκδόθηκε η απόφαση 68526/3359/13.7.1995 απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Λργων, με την οποία προεγκρίθηκε η χωροθέτηση των επιμέρους έργων που απαιτούνται για την εκτροπή. Ακολούθησε, τέλος, η προσβαλλόμενη κοινή υπουργική απόφαση, με την οποία εγκρίθηκαν περιβαλλοντικοί όροι τόσο για την κατασκευή και λειτουργία των επιμέρους αυτών έργων, που είναι μερικώς διαφορετικά από εκείνα, τα οποία αφορούσαν οι προαναφερόμενες διοικητικές πράξεις που ακυρώθηκαν από το Συμβούλιο της Επικρατείας, όσο και για την ίδια την εκτροπή, για την οποία, μεταξύ άλλων, ορίστηκε ανώτατο επιτρεπόμενο όριο εκτρεπόμενης ποσότητας ύδατος 600 εκατομμυρίων κ.μ., ετησίως, κατά μείωση του ορίου των 1.100 εκατομμυρίων κ.μ. ετησίως που είχε οριστεί με την αρχική πράξη έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, η οποία ακυρώθηκε από το Δικαστήριο.

7. Επειδή στο άρθρο 24 παρ. 1 και 6 του Συντάγματος ορίζεται ότι "Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα . . ." (παρ. 1) και ότι "Τα μνημεία, οι παραδοσιακές περιοχές και τα παραδοσιακά στοιχεία προστατεύονται από το Κράτος. Νόμος θα ορίσει τα αναγκαία για την πραγματοποίηση της προστασίας αυτής περιοριστικά μέτρα της ιδιοκτησίας, καθώς και τον τρόπο και το είδος της αποζημίωσης των ιδιοκτητών" (παρ. 6). Με τις διατάξεις αυτές το φυσικό και το πολιτιστικό περιβάλλον έχουν αναχθεί σε αυτοτελώς προστατευόμενο αγαθό προκειμένου να εξασφαλιστεί στα όρια της Χώρας αφενός η οικολογική ισορροπία και η διαφύλαξη των φυσικών πόρων προς χάρη και των επόμενων γενεών και αφετέρου η διάσωση και προστασία των μνημείων και άλλων στοιχείων προερχόμενων από την ανθρώπινη δραστηριότητα που συνθέτουν την ιστορική, καλλιτεχνική, τεχνολογική και γενικώς την πολιτιστική κληρονομιά της Χώρας και συμβάλλουν στη διατήρηση της ιστορικής μνήμης. Ξπως προκύπτει, μάλιστα, από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ο συντακτικός νομοθέτης δεν αρκέστηκε στην πρόβλεψη δυνατότητας να θεσπίζονται μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος αλλά επέβαλε στα όργανα του Κράτους που έχουν σχετική αρμοδιότητα να προβαίνουν σε θετικές ενέργειες για τη διαφύλαξη του προστατευόμενου αγαθού και, ειδικότερα να λαμβάνουν τα απαιτούμενα νομοθετικά και διοικητικά, προληπτικά και κατασταλτικά, μέτρα παρεμβαίνοντας στον αναγκαίο βαθμό και στην οικονομική ή άλλη ατομική ή συλλογική δραστηριότητα. Κατά τη λήψη, εξάλλου, των μέτρων αυτών τα όργανα της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας οφείλουν, κατά την έννοια των παραπάνω διατάξεων, ερμηνευόμενων ενόψει και των άρθρων 106 και 22 παρ. 1 του Συντάγματος, να σταθμίζουν και άλλους παράγοντες, αναγόμενους στο γενικότερο εθνικό και δημόσιο συμφέρον, όπως είναι εκείνοι που σχετίζονται με τους σκοπούς της οικονομικής ανάπτυξης, της αξιοποίησης του εθνικού πλούτου, της ενίσχυσης της περιφερειακής ανάπτυξης και της εξασφάλισης εργασίας στους πολίτες, δηλαδή σκοπούς, για τους οποίους λαμβάνεται πρόνοια στο Σύνταγμα και, συγκεκριμένα, στα προαναφερόμενα άρθρα 106 και 22 παρ. 1. Η επιδίωξη όμως των σκοπών αυτών και η στάθμιση των προστατευόμενων αντίστοιχων έννομων αγαθών πρέπει να

συμπορεύεται προς την υποχρέωση της Πολιτείας να μεριμνά για την προστασία του περιβάλλοντος κατά τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται βιώσιμη ανάπτυξη, στην οποία απέβλεψε ο συντακτικός νομοθέτης (βλ. ΣΤΕ Ολομ. 2755/1994, 2537/1996 κ.α.). Ειδικότερα, ως προς τα στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς, από τις συνταγματικές αυτές διατάξεις συνάγεται ότι δεν επιτρέπονται επεμβάσεις, οι οποίες συνεπάγονται την καταστροφή, την αλλοίωση ή την με οποιοδήποτε τρόπο υποβάθμισή τους, και ότι καταρχήν επιβάλλεται να διατηρούνται τα στοιχεία αυτά, αναλόγως και προς το είδος και το χαρακτήρα τους, στον τόπο, στον οποίο βρίσκονται. Σε εξαιρετικές, όμως, περιπτώσεις μεγάλων τεχνικών έργων, τα οποία είναι απαραίτητα για την εθνική άμυνα της Χώρας ή έχουν μείζονα σημασία για την εθνική οικονομία και ικανοποιούν ζωτικές ανάγκες του κοινωνικού συνόλου, είναι δυνατό να επιτρέπονται τέτοιες επεμβάσεις στο μέτρο που καθίστανται απολύτως αναγκαίες για τους παραπάνω σκοπούς, ύστερα από στάθμιση της αξίας του μνημείου ως στοιχείου της πολιτιστικής κληρονομιάς, της σοβαρότητας του επιδιωκόμενου σκοπού και της αναγκαιότητας να εκτελεστεί το έργο, εφόσον διαπιστωθεί, με βάση εμπειριστатуωμένα έρευνα, ότι δεν υπάρχει εναλλακτική λύση, με την οποία θα ήταν δυνατό να αποτραπεί η βλάβη του μνημείου (βλ. ΣΤΕ Ολομ. 2300/1997).

8. Επειδή, ενόψει και της παραπάνω συνταγματικής επιταγής για την προστασία του περιβάλλοντος, εκδόθηκε ο προαναφερόμενος νόμος 1650/1986, με τον οποίο θεσπίζονται κανόνες αναφερόμενοι, πλην άλλων, στις προϋποθέσεις και στη διαδικασία για την έγκριση της εγκατάστασης δραστηριοτήτων ή εκτέλεσης έργων, από τα οποία απειλούνται δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον. Ειδικότερα, με το άρθρο 3 του νόμου αυτού παρέχεται εξουσιοδότηση για την κατάταξη, με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού, των δημόσιων και ιδιωτικών έργων και δραστηριοτήτων σε τρεις κατηγορίες ανάλογα με τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον και με κριτήρια το είδος και το μέγεθός τους, το είδος και την ποσότητα των εκπεμπόμενων ρύπων και κάθε άλλη επίδραση στο περιβάλλον, τη δυνατότητα να προληφθεί η παραγωγή ρύπων από την εφαρμοζόμενη παραγωγική διαδικασία, τον κίνδυνο σοβαρού ατυχήματος και το βαθμό της ανάγκης να επιβληθούν περιορισμοί για την προστασία του περιβάλλοντος. Περαιτέρω, στο άρθρο 4 του παραπάνω νόμου προβλέπεται, πλην άλλων, ότι "για την πραγματοποίηση νέων ή την επέκταση, τον εκσυγχρονισμό ή τη μετεγκατάσταση υφιστάμενων έργων ή δραστηριοτήτων που περιλαμβάνονται στις κατηγορίες του προηγούμενου άρθρου, απαιτείται η έγκριση όρων για την προστασία του περιβάλλοντος, η οποία αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη χορήγηση άδειας εγκατάστασης ή πραγματοποίησης της δραστηριότητας ή του έργου" (παρ. 1), ότι "για την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων για τα έργα και τις δραστηριότητες της πρώτης κατηγορίας απαιτείται υποβολή μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων" (παρ. 2α), ότι "για νέα έργα και δραστηριότητες της πρώτης κατηγορίας απαιτείται προέγκριση που αφορά τη χωροθέτηση . . . Η διαδικασία για την προέγκριση, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια καθορίζονται με την απόφαση της παρ. 10 . . ." (παρ. 6), ότι "με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού καθορίζονται η διαδικασία έγκρισης των περιβαλλοντικών όρων, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά και η προθεσμία υποβολής τους . . ." (παρ. 10) και ότι "οι διατάξεις του άρθρου αυτού εφαρμόζονται αναλόγως και στα έργα και τις δραστηριότητες που υφίστανται ή βρίσκονται στο στάδιο της κατασκευής κατά την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού . . ." (παρ. 11). Περαιτέρω, στο άρθρο 5 του ίδιου νόμου ορίζονται τα εξής : "1. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού καθορίζεται το περιεχόμενο της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων, που μπορεί να διαφοροποιείται κατά κλάδους ή ομάδα έργων και δραστηριοτήτων. Με όμοια απόφαση ορίζεται το περιεχόμενο της μελέτης ανάλογα με τα στάδια έγκρισης του έργου σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 6. Η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων περιλαμβάνει τουλάχιστον : α) περιγραφή του έργου ή της δραστηριότητας με πληροφορίες για το χώρο εγκατάστασης, το σχεδιασμό και το μέγεθός του, β) εντοπισμό και αξιολόγηση των βασικών επιπτώσεων στο περιβάλλον, γ) περιγραφή των μέτρων για την πρόληψη, μείωση ή αποκατάσταση των αρνητικών επιπτώσεων στο περιβάλλον, δ) εξέταση εναλλακτικών λύσεων και υπόδειξη των κύριων λόγων της επιλογής της προτεινόμενης λύσης, ε)

απλή περίληψη του συνόλου της μελέτης. 2. Το οικείο νομαρχιακό συμβούλιο λαμβάνει γνώση της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων και πριν από την έγκρισή της ενημερώνει κάθε πολίτη και τους φορείς εκπροσώπησης του, για να εκφράσουν τη γνώμη τους. Ο τρόπος ενημέρωσης καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων έργων". Εξάλλου, με βάση εξουσιοδοτήσεις παρεχόμενες με διατάξεις του παραπάνω νόμου, μεταξύ των οποίων και τα προαναφερόμενα άρθρα 3, 4 παρ. 10 και 11 και 5 παρ. 1, αλλά και σε συμμόρφωση προς τις Οδηγίες 84/360/ΕΟΚ και 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 28ης Ιουνίου 1984 και της 27ης Ιουνίου 1985, αντιστοίχως, εκδόθηκε η κοινή απόφαση 69269/5387/24.10.1990 των Υπουργών Εσωτερικών, Εθνικής Οικονομίας, Γεωργίας, Πολιτισμού, Εμπορικής Ναυτιλίας, Τουρισμού, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων έργων, Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας και Μεταφορών και Επικοινωνιών (φ. 678/25.10.1990, τεύχ. Β?), με την οποία, πλην άλλων, ορίζονται τα έργα και οι δραστηριότητες που κατατάσσονται στην πρώτη κατηγορία, καθορίζονται τα απαιτούμενα στοιχεία και προδιαγραφές του περιεχομένου των μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων καθώς και η διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 4 της κοινής αυτής υπουργικής απόφασης απαριθμούνται τα έργα και οι δραστηριότητες που κατατάσσονται στην πρώτη (Α) κατηγορία, υποδιαιρούμενα σε δύο ομάδες (I και II), μεταξύ δε εκείνων που ανήκουν στην ομάδα II περιλαμβάνονται τα "έργα διευθέτησης (canalization) και ρύθμισης της ροής υδάτων" (περ. ε?) και τα "φράγματα και λοιπές εγκαταστάσεις προς συγκράτηση ή μονιμότερη αποθήκευση των υδάτων" (περ. στ?), στο δε πινάκα 2, ο οποίος προσαρτάται στην απόφαση αυτή και, σύμφωνα με το άρθρο 16, αποτελεί "αναπόσπαστο τμήμα" της, και στον οποίο παραπέμπει η παράγραφος 2 του άρθρου 6 της ίδιας υπουργικής απόφασης, ορίζονται τα στοιχεία που πρέπει να περιέχουν οι μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων για τα έργα και τις δραστηριότητες της παραπάνω ομάδας II. Περαιτέρω, στο άρθρο 9 της απόφασης αυτής, στο οποίο προβλέπεται η διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι οι περιβαλλοντικοί όροι για τις δραστηριότητες της πρώτης (Α) κατηγορίας εγκρίνονται με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων έργων και του αρμόδιου κατά περίπτωση υπουργού, η οποία "αναφέρεται τουλάχιστον στα παρακάτω θέματα : α) Στο είδος και στο μέγεθος της δραστηριότητας. β) Στις ειδικές οριακές τιμές εκπομπής ρυπαντικών φορτίων και συγκεντρώσεων σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις. γ) Στις ειδικές οριακές τιμές στάθμης θορύβου και δονήσεων σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις. δ) Στα τεχνικά έργα και μέτρα αντιρρύπανσης ή γενικότερα αντιμετώπισης της υποβάθμισης του περιβάλλοντος, που επιβάλλεται να κατασκευασθούν λαμβανομένης υπόψη της καλύτερης διαθέσιμης τεχνολογίας, με τον όρο ότι η εφαρμογή τέτοιων μέτρων δεν συνεπάγεται υπερβολικό κόστος. ε) Στο περιβάλλον της περιοχής και ιδιαίτερα στα ευαίσθητα στοιχεία του και ενδεχομένως στις ειδικά προστατευόμενες ζώνες και στον καθορισμό αναγκαίων για τη διατήρησή τους μέτρων και έργων. στ) Στον καθορισμό του χρονικού διαστήματος, για το οποίο ισχύει η χορηγούμενη έγκριση περιβαλλοντικών όρων καθώς και των προϋποθέσεων για την αναθεώρησή τους" (παρ. 4). Τέλος, σύμφωνα με τη μεταβατική διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 17 της παραπάνω υπουργικής απόφασης, έργα ή δραστηριότητες που βρίσκονται στο στάδιο της κατασκευής κατά την έναρξη ισχύος της απόφασης αυτής προσαρμόζονται στις σχετικές με την έγκριση περιβαλλοντικών όρων διατάξεις της "μετά από τέσσερα (4) χρόνια από την έναρξη ισχύος της", στην ίδια δε παράγραφο ορίζεται ότι "εάν πριν από την πάροδο της τετραετίας, κατά την κατασκευή του έργου ή της δραστηριότητας προκύπτει ότι δεν προστατεύεται επαρκώς το περιβάλλον, επιβάλλονται περιβαλλοντικοί όροι σύμφωνα με τις σχετικές διατυπώσεις της παρούσας απόφασης".

9. Επειδή με τις παραπάνω διατάξεις, που θεσπίστηκαν σε συμμόρφωση προς τη συνταγματική επιταγή για την προστασία του περιβάλλοντος και, ειδικότερα, προς την αρχή της πρόληψης στον τομέα αυτόν, προβλέπεται διοικητική διαδικασία, με την οποία παρέχεται στα αρμόδια όργανα της Διοίκησης η δυνατότητα να εκτιμούν εκ των προτέρων τις αναμενόμενες συνέπειες για το περιβάλλον από σχεδιαζόμενα έργα ή δραστηριότητες και, ενόψει ιδίως των συνεπειών αυτών, της φύσης και της σημασίας των τυχόν θιγόμενων οικοσυστημάτων ή μεμονωμένων στοιχείων, του χαρακτήρα

και του σκοπού του συγκεκριμένου έργου ή δραστηριότητας και των υφιστάμενων μέσων αποτροπής, άρσης ή μείωσης της πιθανολογούμενης βλάβης του περιβάλλοντος, να κρίνουν αν και με ποιους όρους μπορεί να πραγματοποιηθεί το έργο ή η δραστηριότητα ώστε να μη παραβιάζεται η αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης και, γενικότερα, οι παραπάνω ορισμοί του Συντάγματος και οι αναφερόμενοι στο περιβάλλον ορισμοί της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή λνωση του έτους 1992 (Συνθήκης του Μάαστριχτ) που κυρώθηκε με το ν. 2077/1992 (φ. 136) και, συγκεκριμένα, οι διατάξεις του άρθρου 130Ρ της Συνθήκης αυτής, με τις οποίες - και όπως ίσχυαν κατά την έκδοση των προσβαλλόμενων πράξεων - καθιερώνεται επίσης η αρχή της προληπτικής δράσης στον τομέα του περιβάλλοντος. Εξάλλου, σε περίπτωση προσβολής με αίτηση ακύρωσης των διοικητικών πράξεων που εκδίδονται κατά την παραπάνω διαδικασία, ο ακυρωτικός δικαστής ερευνά αν τηρήθηκε συννόμως από ουσιαστική και τυπική άποψη η διαδικασία αυτή και αν τα στοιχεία, στα οποία στηρίζεται η ελεγχόμενη διοικητική πράξη, είναι σύμφωνα με τους σχετικούς ορισμούς της νομοθεσίας και επαρκή για να προσδώσουν έρεισμα στην πράξη. Ειδικότερα, κατά την άσκηση του ακυρωτικού ελέγχου, στον οποίο περιλαμβάνεται και η πλήρης περί τα πράγματα, ο δικαστής εξετάζει, μεταξύ άλλων, αν η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, που αποτελεί το βασικό μέσο εφαρμογής της αρχής της πρόληψης, ανταποκρίνεται προς τις απαιτήσεις του νόμου και αν το περιεχόμενό της είναι επαρκές ώστε να παρέχεται στα αρμόδια διοικητικά όργανα η δυνατότητα να διακριβώνουν και αξιολογούν τις συνέπειες του έργου ή της δραστηριότητας και να εκτιμούν αν η πραγματοποίησή του είναι σύμφωνη με τις διατάξεις της οικείας νομοθεσίας καθώς και με τις προαναφερόμενες συνταγματικές επιταγές και τους ορισμούς της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή λνωση. Η ευθεία, όμως, αξιολόγηση από μέρους του δικαστή των συνεπειών ορισμένου έργου ή δραστηριότητας και η κρίση αν η πραγματοποίησή του αντίκειται στην αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης εξέρχονται των ορίων του ακυρωτικού ελέγχου διότι προϋποθέτουν διαπίστωση πραγματικών καταστάσεων, διερεύνηση τεχνικών θεμάτων, ουσιαστικές εκτιμήσεις και στάθμιση στηριζόμενη στις εκτιμήσεις αυτές. Κατ' ακολουθίαν, παράβαση της αρχής της βιώσιμης ανάπτυξης μπορεί να ελεγχθεί ευθέως από τον ακυρωτικό δικαστή μόνον αν από τα στοιχεία της δικογραφίας και με βάση τα διδάγματα της κοινής πείρας προκύπτει ότι η προκαλούμενη από το έργο ή τη δραστηριότητα βλάβη για το περιβάλλον είναι μη επανορθώσιμη και έχει τέτοια έκταση και συνέπειες ώστε προδήλως να αντιστρατεύεται την παραπάνω συνταγματική αρχή. Αν και κατά τη γνώμη των Συμβούλων Ι. Μαρή, Σ. Ρίζου, Ν. Σακελλαρίου και Ν. Ρόζου ο δικαστής, ο οποίος έχει υποχρέωση, σε κάθε ένδικη υπόθεση, να εξετάζει τη συμμόρφωση προς τις συνταγματικές επιταγές για την προστασία του περιβάλλοντος, έχει και στις ακυρωτικές ακόμη δίκες την εξουσία να κρίνει ευθέως με βάση τα δεδομένα που προκύπτουν από τα στοιχεία της δικογραφίας, αν συγκεκριμένο έργο εναρμονίζεται προς τις συνταγματικές αυτές επιταγές, από τις οποίες απορρέει και η παραπάνω αρχή.

10. Επειδή στην παρούσα υπόθεση, με τη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, στην οποία στηρίζονται οι προσβαλλόμενες πράξεις, γίνεται δεκτό ότι τα επίμαχα έργα εκτροπής ποσότητας ύδατος του Αχελώου ποταμού θα έχουν επιπτώσεις στον κάτω ρου του ποταμού, δηλαδή στην περιοχή κατάντη του φράγματος που ήδη υπάρχει στη θέση Στράτος, στις πηγές Λάμπρας Λεπινίου που βρίσκονται στην περιοχή αυτή, στις εκβολές του ποταμού και στις λιμνοθάλασσες Μεσολογίου και Αιτωλικού, κυρίως λόγω της μείωσης της ποσότητας ύδατος του ποταμού, με την οποία τροφοδοτούνται οι περιοχές αυτές. Στην ίδια, όμως, μελέτη περιέχεται η εκτίμηση, που τεκμηριώνεται με αναφορά σε συγκεκριμένα πραγματικά δεδομένα, ότι στις παραπάνω λιμνοθάλασσες η μείωση της τροφοδότησης με νερό του ποταμού δεν θα έχει σημαντική επίδραση και μπορεί να καλυφθεί πλήρως με την αύξηση της παροχής αρδευτικού ύδατος διότι ήδη είναι ελάχιστη η συμβολή του Αχελώου στο συνολικό εμπλουτισμό των λιμνοθαλασσών αυτών με γλυκό νερό και ότι στην περιοχή του δέλτα του ποταμού δεν αναμένονται γενικότερες σοβαρές συνέπειες διότι στην περιοχή αυτή ο Αχελώος έχει ήδη παύσει να λειτουργεί ως φυσικό οικοσύστημα και έχει μετατραπεί σε απολύτως ελεγχόμενο και ρυθμιζόμενο, δηλαδή ανθρωπογενές, ποτάμιο σύστημα που χαρακτηρίζεται από έλεγχο των πλημμυρικών φαινομένων, κατακράτηση φερτών υλών στους ήδη υφιστάμενους ταμιευτήρες και πλήρως ελεγχόμενη ποτάμια δραστηριότητα. Επίσης εκτιμάται με την παραπάνω μελέτη ότι οι δυσμενείς

επιπτώσεις από την εκτροπή στην περιοχή κατάντη του φράγματος Στράτου είναι δυνατό να αντιμετωπιστούν εφόσον τηρηθεί το επιβαλλόμενο με την προσβαλλόμενη πράξη έγκρισης περιβαλλοντικών όρων ανώτατο όριο εκτρεπόμενης ποσότητας ύδατος, που ορίστηκε σε 600 εκατομμύρια κ.μ. ετησίως, εξασφαλιστεί η αναγκαία ελάχιστη παροχή στην περιοχή αυτή και γίνει ορθολογική διαχείριση του φυσικού υδατικού δυναμικού. Περαιτέρω, αναγνωρίζεται με τη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων ότι τα επίμαχα έργα θα έχουν σοβαρές επιπτώσεις στην ορεινή νότια Πίνδο, σε περιοχή, στην οποία προβλέπεται η κατασκευή, πλην άλλων, των φραγμάτων και ταμιευτήρων Μεσοχώρας και Συκιάς και η οποία, όπως γίνεται δεκτό με τη μελέτη, παρουσιάζει ιδιαίτερος σημαντικά τοποιολογικά και οικολογικά χαρακτηριστικά που συνθέτουν τοπίο εξαιρετικού κάλλους και κατά τόπους μοναδικού χαρακτήρα, με πυκνό και πολλαπλώς διακλαδιζόμενο υδρογραφικό δίκτυο, πλούσιο σε πανίδα με προστατευόμενα είδη και με αξιόλογα δείγματα πολιτιστικής κληρονομιάς. Συγκεκριμένα, στη μελέτη αυτή αναφέρεται, μεταξύ άλλων, ότι με την πλήρωση των ταμιευτήρων Μεσοχώρας και Συκιάς, οι οποίοι, στην ανώτατη στάθμη λειτουργίας τους έχουν, αντιστοίχως, επιφάνεια 7.800 τ.μ. και 12.800 τ.μ. με αντίστοιχο συνολικό μήκος ακτογραμμής 60 χιλιομέτρων και 90 χιλιομέτρων, το ποταμοκοιλαδικό τοπίο θα μεταβληθεί σε λιμναίο και λόγω της αισθητικής αξίας της περιοχής θα επέλθει σοβαρή τοποιολογική διαταραχή, θα αλλοιωθεί σημαντικά η χωρική και χρονική διαίτα των επιφανειακών υδάτων στη Νότια Πίνδο και, σε κάποιο βαθμό, κατά μήκος του ρου του Αχελώου, με αποτέλεσμα να επέλθει σοβαρή διαταραχή στην ισορροπία των παρόχθιων συστημάτων, λόγω της ανάσχεσης των φυσικών πλημμυρικών απορροών, να μεταβληθούν οι διαμορφωμένες ισορροπίες κατάντη των φραγμάτων, να αυξηθεί η διαβρωτική δράση του ύδατος και να υποστεί σοβαρές επιπτώσεις το οικοσύστημα του τμήματος του ποταμού κατάντη του φράγματος Συκιάς και έως τον υφιστάμενο ταμιευτήρα Κρεμαστών λόγω του ότι η λειτουργία του υδροηλεκτρικού σταθμού Συκιάς θα έχει ως συνέπεια να καταστεί η ροή των υδάτων εντόνως κυμαινόμενη. Από την ίδια μελέτη προκύπτει ακόμη ότι με την πλήρωση του ταμιευτήρα Μεσοχώρας θα κατακλυσθεί τμήμα 250 στρεμμάτων κατοικημένης περιοχής ενώ στον ταμιευτήρα Συκιάς θα κατακλυσθεί επίσης τμήμα οικισμού, έκτασης 25 στρεμμάτων, εκκλησίες, ερείπια μοναστηριών, τοξωτά γεφύρια καθώς και η Μονή Αγίου Γεωργίου Μυροφύλλου που έχει χαρακτηριστεί διατηρητέο μνημείο και, όπως αναφέρεται στη μελέτη, αποτελεί ιστορικό, αρχαιολογικό και αρχιτεκτονικό μνημείο μεγάλης αξίας. Εξάλλου, στην παραπάνω μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων ερευνώνται οι ανάγκες της Θεσσαλίας για την ύδρευση των οικισμών της και την άρδευση των καλλιεργούμενων εκτάσεων καθώς και οι δυνατότητες να καλυφθούν οι ανάγκες αυτές από τους δικούς της υδατικούς πόρους και με επαρκή θεμελίωση σε συγκεκριμένα δεδομένα διαπιστώνεται σοβαρή υποβάθμιση του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα της περιοχής αυτής και γίνεται δεκτό ότι είναι απολύτως αναγκαία η ενίσχυση του υδατικού δυναμικού της. Η μελέτη αυτή εκθέτει αναλυτικώς τους λόγους που υπαγορεύουν τη βελτίωση των συνθηκών άρδευσης στη Θεσσαλία. Συγκεκριμένα, αναφέρεται, μεταξύ άλλων, ότι η θεσσαλική πεδιάδα αποτελεί τη μεγαλύτερη ενιαία πεδινή έκταση της Ελλάδας που καλύπτει 3,9 εκατομμύρια στρέμματα, δηλαδή περίπου το 10% του συνόλου της γεωργικής γης της Χώρας, ότι από την έκταση αυτή αρδεύονται περίπου 2,4 εκατομμύρια στρέμματα, αλλά και αυτά ανεπαρκώς διότι με την υφιστάμενη διαχείριση των υδατικών πόρων της περιοχής οι ποσότητες νερού που παρέχονται στις αρδεύόμενες γεωργικές εκτάσεις καλύπτουν ποσοστό μόνο 40% έως 70% των καλλιεργειών, με αποτέλεσμα να παραμένει μειωμένη η παραγωγική ικανότητα της γης, και ότι αν δεν ενισχυθούν οι υδατικοί πόροι της Θεσσαλίας μεγάλο μέρος των ανεπαρκώς αρδεύομενων εκτάσεων θα επανέλθουν σταδιακά σε ξηρική μορφή καλλιεργειών, θα προκληθεί περαιτέρω ταπείνωση της στάθμης των γεωτρήσεων και θα μειωθεί ακόμη περισσότερο ο βαθμός πληρότητας των αρδεύσεων με άμεσο αποτέλεσμα τη μείωση των αποδόσεων, των εισοδημάτων και της απασχόλησης, ενώ, αντιθέτως, η ικανοποιητική άρδευση θα έχει πολλαπλές θετικές επιπτώσεις. Περαιτέρω, με την ίδια μελέτη γίνεται δεκτό ότι, αν αξιοποιηθούν μόνον οι ήδη διαθέσιμες ποσότητες των επιφανειακών υδάτων της Θεσσαλίας, θα ενταθεί το μείζον πρόβλημα της ανεπαρκούς άρδευσης διότι το υπόγειο υδατικό δυναμικό της Θεσσαλίας που μπορεί να αντληθεί ετησίως χωρίς διατάραξη των υπόγειων υδάτων ανέρχεται σε 389X106 κ.μ. με αποτέλεσμα να παραμένει έλλειμμα 863X106 κ.μ. ετησίως, ότι, με συνεκτίμηση των αναγκών ύδρευσης που επιβάλλεται να ικανοποιούνται

κατά προτεραιότητα, από τα 2,4 εκατομμύρια στρέμματα των ανεπαρκώς αρδευόμενων εκτάσεων της θεσσαλικής πεδιάδας μπορεί να αρδευθεί συνολική έκταση 500 χιλιάδων έως ενός εκατομμυρίου στρεμμάτων, ενώ η υπόλοιπη έκταση θα συνεχίσει να αρδεύεται ανεπαρκώς.

11. Επειδή, ενόψει των παραπάνω διαπιστώσεων και αξιολογήσεων που περιέχονται στη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, στην οποία στηρίζονται οι προσβαλλόμενες πράξεις, συνάγεται ότι έγινε ενδελεχής και με επαρκή τεκμηρίωση στάθμιση των συνεπειών των επίμαχων έργων για το περιβάλλον προς την καλυπτόμενη με τα έργα αυτά ανάγκη, η οποία αφορά κυρίως τη διατήρηση και ενίσχυση της παραγωγικής ικανότητας της θεσσαλικής πεδιάδας, δηλαδή σκοπό γενικότερου δημόσιου συμφέροντος, αναγόμενο στην οικονομική ανάπτυξη και στην αξιοποίηση του εθνικού πλούτου. Κατά συνέπεια, ως προς τη διαπίστωση της ανάγκης ενίσχυσης του υδατικού δυναμικού της Θεσσαλίας με εκτροπή μέρους των υδάτων του Αχελώου ποταμού, η παραπάνω μελέτη είναι πλήρης και επαρκής. Εξάλλου, από τα στοιχεία, τα οποία προσκομίζουν οι αιτούντες, και από τα λοιπά στοιχεία του φακέλου δεν αποδεικνύεται ότι οι διαπιστώσεις και εκτιμήσεις της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων στηρίζονται σε ανακριβή δεδομένα, ούτε προκύπτει βλάβη του περιβάλλοντος πέρα από τα ακραία όρια, των οποίων η υπέρβαση υπόκειται σε ευθύ δικαστικό έλεγχο, σύμφωνα με όσα διαλαμβάνονται σε προηγούμενη σκέψη. Κατά συνέπεια, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι τα παραπάνω έργα καθεαυτά αντίκεινται στους ορισμούς του Συντάγματος και της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή λνωση, με τους οποίους επιτάσσεται η προστασία του περιβάλλοντος, και κατ' ακολουθίαν ότι η πραγματοποίησή τους απαγορεύεται απολύτως χωρίς να καταλείπεται περαιτέρω στάδιο αναζήτησης των κατάλληλων περιβαλλοντικών όρων για την άμβλυνση των δυσμενών συνεπειών και την επανόρθωση της δημιουργούμενης βλάβης. Πρέπει, επομένως, να απορριφθούν ως αβάσιμοι οι λόγοι ακύρωσης, με τους οποίους προβάλλεται ότι το εγχείρημα της εκτροπής του ρου του Αχελώου ποταμού και η πραγματοποίηση των προαναφερόμενων έργων έρχονται σε αντίθεση προς την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης που καθιερώνεται από τα άρθρα 24 και 106 του Συντάγματος και 2 και 130P της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή λνωση. Μειοψήφησαν οι Σύμβουλοι Αθ. Τσαμπάση, Ι. Μαρή, Γ. Παναγιωτόπουλος, Σ. Ρίζος, Ν. Σακελλαρίου, Αικ. Συγγούνα, Ν. Ρόζος, Αθ. Ράντος, Ελ. Δανδουλάκη, Ειρ. Σάρπ και Χρ. Ράμμος, οι οποίοι έχουν τη γνώμη, προς την οποία συντάχθηκε και ο Πάρεδρος Θ. Αραβάνης, ότι οι προαναφερόμενες ιδιαιτέρως δυσμενείς συνέπειες που επέρχονται σε ευαίσθητα οικοσυστήματα από την πραγματοποίηση των επίμαχων έργων, όπως αυτές περιγράφονται στη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, συνιστούν βλάβη, η οποία, αυτοτελώς αξιολογούμενη, προδήλως εξέρχεται των κατά τις παραπάνω υπερνομοθετικής ισχύος διατάξεις ανεκτών ορίων επέμβασης στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, ενόψει της έκτασής τους, της οριστικής αλλοίωσης του τοπίου χωρίς δυνατότητα αποκατάστασης, έστω και μερικής, και της φύσης και οικολογικής σημασίας των θιγόμενων οικοσυστημάτων. Κατά τη γνώμη, λοιπόν, αυτή της μειοψηφίας οι σχετικοί λόγοι ακύρωσης προβάλλονται βασίμως.

12. Επειδή η πραγματοποίηση των έργων, τα οποία αφορούν οι προσβαλλόμενες αποφάσεις, και, κατ' ακολουθίαν, η έγκριση περιβαλλοντικών όρων για τα έργα αυτά δεν προϋποθέτουν την προηγούμενη σύνταξη χωροταξικού σχεδίου κατά τις διατάξεις του ν. 360/1976 "περί Χωροταξίας και Περιβάλλοντος" (φ. 151), με τον οποίο προβλέπεται η κατάρτιση και έγκριση χωροταξικών σχεδίων, εθνικών περιφερειακών και ειδικών, και καθορίζεται το περιεχόμενό τους, αφού τέτοια προϋπόθεση δεν τίθεται κατά τις διατάξεις του προαναφερόμενου ν. 1650/1986 και της κοινής υπουργικής απόφασης 69269/5387/1990, κατ' εφαρμογή των οποίων εκδόθηκαν οι προσβαλλόμενες αποφάσεις, ούτε, εξάλλου, απορρέει ευθέως από το άρθρο 24 παρ. 2 του Συντάγματος, με το οποίο επιτάσσεται η χωροταξική οργάνωση της Χώρας, ή από τον παραπάνω ν. 360/1976 απαγόρευση να πραγματοποιηθούν τα επίμαχα έργα αν δεν είναι ενταγμένα σε χωροταξικό σχέδιο (ΣτΕ Ολομ. 4498/1998). Επομένως, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος ο λόγος ακύρωσης, με τον οποίο υποστηρίζεται ότι μη νομίμως εκδόθηκε η προσβαλλόμενη πράξη έγκρισης περιβαλλοντικών όρων διότι δεν έχει καταρτιστεί χωροταξικό σχέδιο, κατά τα άρθρα 1 έως 5 του ν. 360/1976, για τις περιοχές, στις οποίες βρίσκονται τα επίμαχα έργα. Αν και κατά τη γνώμη των Συμβούλων Ι. Μαρή, Γ. Παναγιωτόπουλου, Σ. Ρίζου, Ν. Σακελλαρίου, Ν. Ρόζου και Ειρ. Σάρπ ο λόγος αυτός

προβάλλεται βασίμως διότι, ενόψει της σοβαρότητας των συνεπειών των παραπάνω έργων και της έκτασης και του χαρακτήρα των θιγόμενων περιοχών, η πραγματοποίηση των έργων αυτών είναι επιτρεπτή μόνο στο πλαίσιο χωροταξικού σχεδίου, το οποίο, κατά τα άρθρα 24 παρ. 1 και 2, 79 παρ. 8 και 106 παρ. 1 του Συντάγματος, αποτελεί τη χωρική έκφραση αντίστοιχου προγράμματος οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, δεδομένου, μάλιστα, ότι έχουν ήδη εγκριθεί από τη Βουλή, με πράξεις της που δεν αποτελούν τυπικό νόμο, σχετικά προγράμματα (ΦΕΚ Α? 206/1977 και ΦΕΚ Α? 106/1979), για την εξειδίκευση των οποίων απαιτείται η έγκριση χωροταξικού σχεδίου.

13. Επειδή ο λόγος, με τον οποίο προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη πράξη έγκρισης περιβαλλοντικών όρων εκδόθηκε αναρμοδίως διότι δεν συνυπογράφεται από τον Υπουργό Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και τον Υπουργό Υγείας και Πρόνοιας, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, δεδομένου ότι οι Υπουργοί αυτοί δεν είναι συναρμόδιοι κατά την έννοια των προαναφερόμενων διατάξεων του άρθρου 4 παρ. 2β του ν. 1650/1986 και του άρθρου 9 παρ. 4 της κοινής υπουργικής απόφασης 69269/5387/1990, στις οποίες ερείδεται η πράξη αυτή, αφού ουδεμία ειδικότερη διάταξη καθιερύεται σχετική αρμοδιότητα των συγκεκριμένων αυτών Υπουργών, τα δε επίμαχα έργα και οι σκοποί που εξυπηρετούνται με αυτά δεν εμπίπτουν στον κύκλο αρμοδιοτήτων των αντίστοιχων Υπουργείων (ΣΤΕ Ολομ. 4498/1998).

14. Επειδή προβάλλεται περαιτέρω ότι η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, στην οποία στηρίζεται η προσβαλλόμενη πράξη έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, δεν υποβλήθηκε προσηκόντως στις διατυπώσεις δημοσιότητας που προβλέπονται στον προαναφερόμενο ν. 1650/1986 και στην παραπάνω κοινή απόφαση 75308/5512/26.10.1990 του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων έργων και του Υφυπουργού Εθνικής Οικονομίας, που εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση του νόμου αυτού, σε συμμόρφωση και προς την Οδηγία 85/337/ΕΟΚ, διότι ουδεμία δημοσιοποίηση της μελέτης έλαβε χώρα στον νομό Ιωαννίνων, ενώ στο νομό Ευρυτανίας δεν έλαβε χώρα η επιβαλλόμενη ανακοίνωση στον τύπο και στους νομούς Τρικάλων και Γρεβενών εμφοιλόχρησαν παραβάσεις ως προς τον τρόπο πρόσκλησης των ενδιαφερομένων και την εξασφάλιση δυνατότητας πρόσβασης στα στοιχεία που συνόδευαν τη μελέτη. Ανεξαρτήτως, όμως, της αοριστίας, με την οποία διατυπώνεται ο λόγος ως προς τους νομούς Τρικάλων και Γρεβενών, και του ζητήματος αν ήταν αναγκαία κατά νόμο η τήρηση των διατυπώσεων δημοσιοποίησης της μελέτης στο νομό Ιωαννίνων, ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος προεχόντως ως προβαλλόμενος χωρίς έννομο συμφέρον αφού δεν προσδιορίζεται η βλάβη των αιτουσών περιβαλλοντικών οργανώσεων, που εδρεύουν στην Αθήνα, από τυχόν παραλείψεις κατά τη δημοσιοποίηση της μελέτης στους παραπάνω νομούς.

15. Επειδή με την Οδηγία 79/409/ΕΟΚ, σε συμμόρφωση προς την οποία εκδόθηκε η κοινή απόφαση 414985/1985 του Αναπληρωτή Υπουργού Γεωργίας και του Υφυπουργού Εθνικής Οικονομίας (φ. 757/18.12.1985, τεύχ. Β?), επιβάλλεται η λήψη μέτρων για τη διατήρηση ή αποκατάσταση επαρκούς ποικιλίας και επιφανείας οικοτόπων για τα είδη πτηνών που από τη φύση τους ζουν σε άγρια κατάσταση και προβλέπονται ορισμένες κατηγορίες τέτοιων μέτρων, στις οποίες περιλαμβάνεται η δημιουργία ζωνών προστασίας, στις οποίες πρέπει να λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα ώστε να αποτρέπεται η ρύπανση, η φθορά των οικοτόπων και οι επιβλαβείς για τα πτηνά διαταράξεις (άρθρα 2 και 4 παρ. 4). Εξάλλου, με τη μεταγενέστερη Οδηγία 92/43/ΕΟΚ, προς την οποία επίσης προσαρμόστηκε η εθνική έννομη τάξη με την από 11.12.1998 απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, Ανάπτυξης, Γεωργίας, Πολιτισμού, Εμπορικής Ναυτιλίας και των Υφυπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Εθνικής Οικονομίας και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων έργων (φ. 1289/28.12.1998, τεύχ. Β?), προβλέπεται η δημιουργία ευρωπαϊκού οικολογικού δικτύου ειδικών ζωνών, καλούμενου "Natura 2000", που αποτελείται από περιοχές, στις οποίες βρίσκονται τύποι φυσικών οικοτόπων και οικοτόπων ειδών που απεικονίζονται σε παραρτήματα, τα οποία προσαρτώνται στην Οδηγία (άρθρο 3). Περαιτέρω προβλέπεται, στην ίδια Οδηγία, ότι για τον παραπάνω σκοπό καταρτίζεται από την Επιτροπή, μέσα σε έξι έτη από την κοινοποίηση της Οδηγίας, με βάση σχετικές προτάσεις των Κρατών - μελών, κατάλογος προστατευόμενων περιοχών, για τις οποίες το οικείο Κράτος οφείλει να λαμβάνει τα

αναγκαία μέτρα για τη διατήρηση ή αποκατάσταση των υφιστάμενων οικοτόπων (άρθρο 4). Σε εφαρμογή της τελευταίας αυτής Οδηγίας το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων με το έγγραφό του 18670/2520 από 31.7.1996 υπέβαλε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατάλογο περιοχών ειδικής προστασίας, στις οποίες περιλαμβάνεται και η περιοχή "Κοιλάδα Αχελώου", στα όρια της οποίας περιλαμβάνονται τα έργα στην περιοχή Συκιάς που προβλέπονται με την προσβαλλόμενη πράξη έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, επισημαίνεται, όμως, στο ίδιο αυτό έγγραφο ότι τα υποδεικνυόμενα όρια των προτεινόμενων περιοχών είναι προσωρινά διότι η τελική οριοθέτηση εξαρτάται από τα αποτελέσματα εκπονούμενων διαχειριστικών σχεδίων και μελετών και από το πρόγραμμα χαρτογράφησης των τύπων οικοτόπων και ότι από τα προσωρινά αυτά όρια εξαιρούνται "οι θεσμοθετημένες χρήσεις (οικισμοί, υποδομές, κ.λπ.)". Με τα δεδομένα αυτά δεν στοιχειοθετείται παράβαση των παραπάνω Οδηγιών, αφού, πάντως, η προσβαλλόμενη αυτή πράξη εκδόθηκε στις 15.12.1995, δηλαδή όχι μόνον πριν ολοκληρωθεί η κατάρτιση του καταλόγου προστατευόμενων περιοχών με σχετική απόφαση της Επιτροπής αλλά και πριν ακόμη την υποβολή της σχετικής πρότασης της Ελλάδας. Κατά συνέπεια, πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος ο λόγος ακύρωσης, με τον οποίο υποστηρίζεται ότι η πράξη αυτή έρχεται σε αντίθεση προς τις προαναφερόμενες Οδηγίες.

16. Επειδή προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη πράξη έγκρισης περιβαλλοντικών όρων έρχεται σε αντίθεση προς τις διεθνείς συμβάσεις του Ρίο ντε Τζανέιρο έτους 1992 για τη βιολογική ποικιλότητα και της Βέρνης έτους 1979 για τη διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης, που έχουν κυρωθεί με το ν. 2204/1994 (φ. 59) και το ν. 1335/1983 (φ. 32), αντιστοίχως, και προς τη διεθνή σύμβαση της Βόννης έτους 1979 για τη διατήρηση των αποδημητικών ειδών της άγριας πανίδας, στην οποία έχει προσχωρήσει η τότε Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα με την απόφαση 82/461/ΕΟΚ του Συμβουλίου, διότι, όπως υποστηρίζουν οι αιτούντες, η πραγματοποίηση των έργων, τα οποία αφορά η πράξη αυτή, θα έχει ως συνέπεια την εξαφάνιση ή τουλάχιστον την ανεπανόρθωτη υποβάθμιση προστατευόμενων και ευαίσθητων υδροτοπικών και δασικών οικοσυστημάτων και την εξαφάνιση πλήθους τύπων οικοτόπων και ειδών πανίδας και χλωρίδας που προστατεύονται και από τις παραπάνω διεθνείς συμβάσεις. Ο λόγος είναι απορριπτέος προεχόντως ως αορίστως προβαλλόμενος διότι δεν προσδιορίζονται, σε συσχέτιση και προς τις διατάξεις των διεθνών αυτών συμβάσεων και τα παραρτήματα που τις συνοδεύουν, τα συγκεκριμένα είδη και φυσικοί οικότοποι, οι οποίοι, κατά τους αιτούντες, υπάγονται στην προστασία των συμβάσεων αυτών και θίγονται ανεπανόρθωτα από την πραγματοποίηση των επίμαχων έργων. Αν και κατά τη γνώμη των Συμβούλων Ι. Μαρή, Κ. Μενουδάκου, Σ. Ρίζου, Ν. Σακελλαρίου, Αικ. Συγγούνα, Ν. Ρόζου, Αθ. Ράντου, Ελ. Δανδουλάκη και Ειρ. Σάρπ ο λόγος αυτός είναι ορισμένος και επιδεκτικός δικαστικής εκτίμησης και, συνεπώς, πρέπει να εξεταστεί κατ' ουσίαν, δεδομένου ότι τα θιγόμενα είδη πανίδας και χλωρίδας και, γενικότερα, τα θιγόμενα οικοσυστήματα προκύπτουν από τη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, στην οποία στηρίζεται η προσβαλλόμενη πράξη.

17. Επειδή με τη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, στην οποία στηρίζεται η προσβαλλόμενη πράξη έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, ερευνήθηκαν διεξοδικά, όπως εκτίθεται στη δέκατη σκέψη, οι επιπτώσεις από την κατασκευή και λειτουργία των επίμαχων έργων στους υδροτόπους των λιμνοθαλασσών Μεσολογγίου και Αιτωλικού και του δέλτα του Αχελώου, οι οποίοι υπάγονται στην προστασία της Διεθνούς Συμφωνίας του Ραμσάρ έτους 1971 για τους υδροτόπους διεθνούς ενδιαφέροντος, που κυρώθηκε με το ν.δ. 191/1974 (φ. 350), και για τους οποίους έχουν επιβληθεί, σε συμμόρφωση και προς τη Διεθνή αυτή Συμφωνία, μέτρα προστασίας με την κοινή απόφαση 1319/20.7.1993 των Υπουργών Γεωργίας και Εμπορικής Ναυτιλίας και των Υφυπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας και Εμπορίου (φ. 755/28.9.1993, τεύχ. Β?). Συγχρόνως με την ίδια μελέτη, εκτιμήθηκε, με αναφορά σε συγκεκριμένα στοιχεία που δεν αποδεικνύονται ανακριβή, ότι τα έργα αυτά και η εκτροπή προς τη Θεσσαλία ποσότητας ύδατος του ποταμού 600 εκατομμυρίων κ.μ. ετησίως δεν θα επιφέρει βλάβη στους παραπάνω υδροτόπους, εφόσον τηρηθούν οι όροι που προβλέπονται στη μελέτη και τελικώς εγκρίθηκαν με την προσβαλλόμενη πράξη, μεταξύ των οποίων και εκείνος που αφορά τον ορισμό της προαναφερόμενης ποσότητας ως ανώτατου ορίου εκτρεπόμενου ύδατος. Με τα δεδομένα αυτά, η

προσβαλλόμενη πράξη δεν έρχεται σε αντίθεση προς τη Διεθνή αυτή Συμφωνία και, επομένως, ο σχετικός λόγος ακύρωσης, ο οποίος δεν προσάπτει συγκεκριμένη αιτίαση στην αιτιολογική βάση της προσβαλλομένης, πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος. Μειοψήφησαν οι Σύμβουλοι Αθ. Τσαμπάση, Ι. Μαρή, Γ. Παναγιωτόπουλος, Σ. Ρίζος, Ν. Σακελλαρίου, Αικ. Συγγούνα, Ν. Ρόζος, Αθ. Ράντος, Ελ. Δανδουλάκη και Ειρ. Σάρπ, οι οποίοι έχουν τη γνώμη ότι ο λόγος ακυρώσεως είναι βάσιμος διότι, ενώ, όπως και με την ίδια τη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων γίνεται δεκτό, αλλά συνάγεται και από τα διδάγματα της κοινής πείρας, η μείωση της ροής του ύδατος στους παραπάνω υγροτόπους λόγω της εκτροπής θα έχει επίδραση στα ιδιαίτερος ευαίσθητα αυτά οικοσυστήματα, δεν προκύπτει από τη μελέτη αυτή και τα λοιπά στοιχεία του φακέλου, κατά τρόπο αναμφισβήτητο, ότι με τους επιβαλλόμενους περιβαλλοντικούς όρους διασφαλίζεται η πλήρης άρση της δυσμενούς αυτής επίδρασης και η διατήρηση τουλάχιστον της υφιστάμενης κατάστασης στους υγρότοπους αυτούς.

18. Επειδή στο άρθρο 50 του ν. 5351 "περί αρχαιοτήτων", όπως κωδικοποιήθηκε με το από 9/24.8.1932 π.δ/γμα (φ. 275) και τροποποιήθηκε με το άρθρο 1 του ν.δ/τος 6/1968 (φ. 279), ορίζεται ότι "απαγορεύεται άνευ αδείας του Υπουργείου Παιδείας 1) η λατομία και σκαφή προς πορισμόν υλικού οικοδομών και αρχαίων ερειπίων πόλεων, συνοικισμών, νεκροπόλεων και εις απόστασιν 500 μέτρων παντός ορατού αρχαίου μνημείου, ως και η κατασκευή ασβεστοκαμίνου εις περιφέρειαν 500 μέτρων από των αρχαίων, 2) η πλησίον αρχαίου επιχείρησις έργου δυναμένου να βλάβη αυτά αμέσως ή εμμέσως . . . 3) οιαδήποτε εργασία επί κτιρίων και λειψάνων ή ερειπίων αρχαίων, και αν έτι δεν επιφέρει ζημίαν τινα . . ." και στο άρθρο 52 του νόμου αυτού προβλέπεται ότι "επισκευή ή καθ' οιονδήποτε τρόπον μετασκευή εκκλησιών ή άλλων καλλιτεχνικών και ιστορικών μνημείων και οικοδομημάτων παλαιότερων του 1830, γίνεται μόνον μετ' έγκρισιν του Υπουργείου της Παιδείας, παρεχομένην μετά γνωμοδότησιν του αρχαιολογικού Συμβουλίου . . . ". Εξάλλου, στο άρθρο 1 του ν. 1469/1950 "περί προστασίας ειδικής κατηγορίας οικοδομημάτων και έργων τέχνης μεταγενεστέρων του 1830" (φ. 169), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 12 του ν.δ/τος 4177/1961 (φ. 131) ορίζονται τα εξής :

"1.α) Η ανέγερσις οικοδομημάτων επί τόπων χαρακτηριζομένων ως ιδιαίτερου φυσικού κάλλους (εξαιρουμένων των ιστορικών και αρχαιολογικών) ως και η επισκευή, κατασκευή και οιαδήποτε διαρρύθμισις των επ' αυτών κειμένων οικοδομημάτων ή μνημείων και εν γένει κτισμάτων, μεταγενεστέρων του έτους 1830 και β) η επισκευή, μετασκευή και οιαδήποτε εσωτερική ή εξωτερική διαρρύθμισις, ως και η εκτέλεσις έργων συντηρήσεως οικοδομημάτων ή μνημείων μεταγενεστέρων του έτους 1830 χαρακτηριζομένων ως έργων τέχνης χρηζόντων ειδικής προστασίας, διά τα οποία ήθελε κριθεί επιβεβλημένη η θέσπισις ειδικής προστασίας, διά τα οποία υποτάσσονται εις τας διατάξεις του άρθρ. 52 του Κωδ. Νόμ. 5351 του 1932 . . . 2. Ο κατά την προηγούμενην παράγραφον χαρακτηρισμός τόπου ή έργου ενεργείται διά πράξεως του Υπουργού Προεδρίας της Κυβερνήσεως, δημοσιευομένης διά της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως και εκδομένης μετά σύμφωνον γνώμη του Αρχαιολογικού Συμβουλίου . . . 3. . . .".

Περαιτέρω, στο άρθρο 5 του ίδιου νόμου προβλέπεται ότι "1. Η εις την κατηγορίαν των καλλιτεχνικών και ιστορικών μνημείων και οικοδομημάτων παλαιότερων του 1830 (άρθρ. 52 του κωδικοποιηθέντος Νόμ. 5351 "περί αρχαιοτήτων") δύνανται να υπαχθώσι και κτίσματα έχοντα ιστορικήν σπουδαιότητα, νεώτερα του έτους 1830 ως και ιστορικοί τόποι. Προς τούτο δέον προηγουμένως να χαρακτηρισθώσιν ως ιστορικοί τόποι διά πράξεως του Υπουργού των Θρησκευμάτων και Εθνικής Παιδείας εκδομένης μετά σύμφωνον γνώμην του Αρχαιολογικού Συμβουλίου και δημοσιευομένης εις την Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. 2. Επί των κατά τα ως άνω χαρακτηριζομένων ως ιστορικών οικοδομημάτων ή ως ιστορικών τόπων εφαρμόζονται άπανσαι αι περί καλλιτεχνικών και ιστορικών μνημείων και οικοδομημάτων παλαιότερων του έτους 1830 διατάξεις του κωδικοποιηθέντος Νόμ. 5351 περί αρχαιοτήτων και του Νόμ. 216/1943 περί οργανώσεως της υπηρεσίας Ανασθηλώσεως. Ειδικώς δε προκειμένου περί ιστορικών τόπων έχουσιν εφαρμογήν και αι διατάξεις του άρθρου 50 του Νόμ. 5351". Κατά την έννοια των διατάξεων αυτών, ερμηνευόμενων ενόψει των συνταγματικών επιταγών που διαλαμβάνονται σε προηγούμενη σκέψη, εργασίες, οι οποίες συνεπάγονται καταστροφή ή οποιαδήποτε βλάβη αρχαίου μνημείου ή νεότερου μνημείου που έχει υπαχθεί σε καθεστώς ειδικής προστασίας με βάση τα προαναφερόμενα άρθρα 52 του κωδικοποιημένου

νόμου 5351 και 1 και 5 του ν. 1469/1950, δεν είναι επιτρεπτές, εκτός αν πρόκειται για επέμβαση απολύτως αναγκαία για την πραγματοποίηση σημαντικού έργου, με το οποίο εξυπηρετούνται σκοποί μείζονος δημόσιου συμφέροντος. Στην εξαιρετική αυτή περίπτωση είναι δυνατό να επιτρέπεται η επέμβαση, ύστερα από στάθμιση αφενός της σημασίας του επιδιωκόμενου σκοπού και της αναγκαιότητας του έργου και αφετέρου του χαρακτήρα και της αξίας του θιγόμενου μνημείου και αφού διερευνηθεί αν υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις ώστε να αποτραπεί η βλάβη του μνημείου. Οι πράξεις δε των αρμόδιων οργάνων της Διοίκησης, με τις οποίες παρέχεται η δυνατότητα της επέμβασης, πρέπει να είναι ειδικώς αιτιολογημένες.

19. Επειδή, περαιτέρω, στη Διεθνή Σύμβαση της Γρανάδας έτους 1985 για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της Ευρώπης που κυρώθηκε με το ν. 2039/1992 (φ. 61) προβλέπεται ότι "στην παρούσα Σύμβαση σαν αρχιτεκτονική κληρονομιά θεωρείται ότι περιλαμβάνει τα ακόλουθα ακίνητα αγαθά : 1. Τα μνημεία : κάθε κατασκευή ιδιαίτερα σημαντική λόγω του ιστορικού, αρχαιολογικού, καλλιτεχνικού, επιστημονικού, κοινωνικού ή τεχνικού της ενδιαφέροντος, συμπεριλαμβανομένων των εγκαταστάσεων ή διακοσμητικών στοιχείων, που αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα τους. 2. Τα αρχιτεκτονικά σύνολα . . . 3. Οι τόποι . . ." (άρθρο 1), ότι "κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται : 1. να καθιερώσει ένα νομικό καθεστώς προστασίας της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς. 2. να εξασφαλίσει, μέσα σ' αυτό το νομικό πλαίσιο και ανάλογα με τα ιδιαίτερα για κάθε Κράτος ή περιφέρεια μέτρα, την προστασία των μνημείων, των αρχιτεκτονικών συνόλων και των τόπων" (άρθρο 3), ότι "κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται : 1. να θέσει σε εφαρμογή, με βάση τη νομική προστασία των σχετικών ακινήτων, κατάλληλες διαδικασίες ελέγχου και αδειών, 2. να φροντίσει ώστε τα προστατευόμενα ακίνητα να μην αλλοιωθούν, ερειπωθούν ή κατεδαφιστούν. Γι' αυτόν το σκοπό, κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται, εάν δεν το έχει ήδη κάνει, να εισαγάγει στη νομοθεσία του διατάξεις, που να προβλέπουν : α. την υποβολή προς τις αρμόδιες αρχές των σχεδίων κατεδάφισης ή μετατροπής μνημείων, που ήδη προστατεύονται, ή μνημείων για τα οποία έχει κινηθεί η διαδικασία προστασίας, όπως και κάθε σχεδίου που θίγει το περιβάλλον τους, β. την υποβολή στις αρμόδιες αρχές των μελετών που θίγουν το σύνολο ή τμήμα ενός αρχιτεκτονικού συνόλου ή ενός τόπου . . . γ. τη δυνατότητα που παρέχεται στις δημόσιες υπηρεσίες να ζητούν από τον ιδιοκτήτη ενός προστατευόμενου ακινήτου να πραγματοποιεί εργασίες ή να τον υποκαθιστούν σε περίπτωση που υπάρχει αδυναμία εκ μέρους του, δ. τη δυνατότητα απαλλοτρίωσης ενός προστατευόμενου ακινήτου" (άρθρο 4), ότι "κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται να αποκλείσει τη μετακίνηση του συνόλου ή τμήματος ενός προστατευόμενου μνημείου, εκτός από την περίπτωση κατά την οποία η υλική προστασία του μνημείου θα το απαιτούσε επιτακτικά. Στην περίπτωση αυτή, η αρμόδια υπηρεσία θα πρέπει να πάρει τις απαραίτητες προφυλάξεις για την αποσυναρμολόγηση, τη μεταφορά και την επανασυναρμολόγησή του σε κατάλληλο χώρο" (άρθρο 5) και ότι "κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται να υιοθετήσει πολιτική ολοκληρωμένης προστασίας, η οποία : 1. . . . 2. . . . 3. θα καθιστά τη συντήρηση, την αναβίωση και την ανάδειξη της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, σημαντικότερο στοιχείο της πολιτιστικής, περιβαλλοντολογικής και χωροταξικής πολιτικής 4. . . . 5. . . ." (άρθρο 10). Η παραπάνω Σύμβαση, η οποία, όπως προκύπτει από σχετική ανακοίνωση που δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (φ. 114/1.7.1992, τεύχ. Α?), τέθηκε σε ισχύ στην Ελλάδα, σύμφωνα με το άρθρο 22 αυτής, από 1.9.1992, έχει εφαρμογή στην παρούσα υπόθεση αφού οι προσβαλλόμενες πράξεις εκδόθηκαν μετά την ημερομηνία αυτή. Κατά την ειδικότερη δε γνώμη του Προέδρου του Δικαστηρίου και των Συμβούλων Θ. Χατζηπαύλου, Γ. Παναγιωτόπουλου, Κ. Μενουδάκου, Θ. Παπαευσταθίου, Ελ. Δανδουλάκη, Δ. Μαρινάκη και Στ. Χαραλάμπους, την οποία υποστήριξε και η Πάρεδρος Σπ. Χρυσικοπούλου, η Διεθνής αυτή Σύμβαση έχει εφαρμογή στην κρίσιμη υπόθεση για το λόγο ότι υπό την ισχύ της εκδόθηκε η απόφαση 68526/3359/13.7.1995 του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, με την οποία προεγκρίθηκε η χωροθέτηση των επίμαχων έργων κατά την προβλεπόμενη από το ν. 1650/1986 διαδικασία, η οποία κινήθηκε εκ νέου μετά τις προαναφερόμενες ακυρωτικές αποφάσεις του Δικαστηρίου. Μειοψήφησαν οι Σύμβουλοι Π.Ζ. Φλώρος, Γ. Ανεμογιάννης, Ν. Σκλίας και Δ. Μπριόλας, οι οποίοι υποστήριξαν τη γνώμη ότι εφόσον, όπως έγινε δεκτό και με τις προηγούμενες ακυρωτικές αποφάσεις του

Συμβουλίου της Επικρατείας, η εκτέλεση των έργων εκτροπής των υδάτων του Αχελώου είχε καταρχήν αποφασιστεί, και είχαν μάλιστα αρχίσει σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες πριν το έτος 1986, δηλαδή πριν την έναρξη ισχύος στην Ελλάδα της παραπάνω Διεθνούς Σύμβασης, η τελευταία δεν είναι εφαρμοστέα στην παρούσα υπόθεση, δεδομένου ότι η υποχρέωση των κρατικών οργάνων που θεσπίζεται με τη Σύμβαση αυτή δεν ανατρέχει σε χρόνο προγενέστερο του χρονικού σημείου, κατά το οποίο οι όροι της ενσωματώθηκαν στην εσωτερική έννομη τάξη και, συνεπώς, δεν μπορεί να ανατρέψει νομικές καταστάσεις που είχαν δημιουργηθεί ούτε να παρεμποδίσει τη συνέχιση των διαδικασιών για την πραγματοποίηση έργων που είχαν ήδη αποφασιστεί.

20. Επειδή, όπως συνάγεται από τα προαναφερόμενα άρθρα 1 και 5 της Σύμβασης της Γρανάδας, δεν είναι καταρχήν επιτρεπτή η μετακίνηση και, κατά μείζονα λόγο, η καταστροφή κάθε κατασκευής, η οποία είναι ιδιαίτερως σημαντική για τη διατήρηση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς λόγω του ιστορικού, αρχαιολογικού, καλλιτεχνικού, επιστημονικού, κοινωνικού ή τεχνικού ενδιαφέροντός τους, εκτός αν επιτακτικοί λόγοι προστασίας του ίδιου του μνημείου επιβάλλουν τη μετακίνησή του. Ωστόσο δεν αποκλείονται, κατά την έννοια των άρθρων αυτών της Σύμβασης, επεμβάσεις και στα προστατευόμενα μνημεία, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, προκειμένου να πραγματοποιηθούν μείζονα έργα, ιδιαίτερως σημαντικά και αναγκαία για την ικανοποίηση ζωτικών αναγκών του κοινωνικού συνόλου, δεδομένου ότι η παρεμπόδιση τέτοιων έργων προδήλως δεν περιλαμβάνεται στη βούληση των συμβαλλόμενων μερών. Με το περιεχόμενο δε αυτό, οι ορισμοί της παραπάνω Διεθνούς Σύμβασης συμπορεύονται προς τις επιταγές του ελληνικού Συντάγματος, οι οποίες διαλαμβάνονται σε προηγούμενη σκέψη. Εξάλλου, στον εθνικό νομοθέτη απόκειται να εξειδικεύσει τα κριτήρια για το χαρακτηρισμό κατασκευής ως ιδιαίτερως σημαντικής, με γνώμονα το σκοπό, στον οποίο απέβλεπε η κατάρτιση της Διεθνούς Σύμβασης, όπως αυτός προκύπτει από το προοίμιό της, δηλαδή τη διατήρηση της μαρτυρίας για την πολιτιστική κληρονομιά της Ευρώπης και τη μετάδοσή της στις επόμενες γενεές, αφού λάβει υπόψη και τις συνθήκες και τα ιδιαίτερα πολιτιστικά χαρακτηριστικά και δεδομένα του ελληνικού χώρου, καθώς και την πολιτιστική παράδοση και τις πολιτισμικές αναφορές της Χώρας. Αν όμως δεν έχει θεσπιστεί σχετική ρύθμιση, ο χαρακτηρισμός κατασκευής ως ιδιαίτερως σημαντικής, κατά την έννοια του άρθρου 1 της Σύμβασης, απόκειται στην κρίση των οργάνων της Διοίκησης, τα οποία είναι αρμόδια να εγκρίνουν την πραγματοποίηση εργασιών που συνιστούν επέμβαση στην κατασκευή. Η κρίση αυτή του διοικητικού οργάνου ως προς το χαρακτήρα της κατασκευής πρέπει να είναι ειδικώς αιτιολογημένη, η υποχρέωση δε αιτιολόγησης είναι εντονότερη αν η κατασκευή εμπίπτει σε προστατευτικό καθεστώς που θεσπίζεται από την εθνική νομοθεσία για τα στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς, όπως τα κτίρια που έχουν χαρακτηριστεί ως ιστορικά διατηρητέα μνημεία κατά το άρθρο 52 του κωδικοποιημένου νόμου 5351/1932. Τέλος, σύμφωνα με τα προαναφερόμενα, αν η κατασκευή κριθεί ιδιαίτερως σημαντική δεν επιτρέπεται οποιαδήποτε επέμβαση, εκτός αν συντρέχει η παραπάνω εξαιρετική περίπτωση μείζονος έργου που εξυπηρετεί ζωτικές ανάγκες του κοινωνικού συνόλου. Στην περίπτωση αυτή μπορεί να επιτραπεί η επέμβαση μόνο αν διαπιστωθεί, ύστερα από εξαντλητική διερεύνηση εναλλακτικών λύσεων, ότι είναι αδύνατη η κατασκευή του έργου σε άλλη θέση ή κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μη θίγεται το μνημείο. Η σχετική κρίση της Διοίκησης πρέπει να στηρίζεται σε όλως ειδική αιτιολογία τόσο ως προς τη σημασία του έργου σε συσχέτιση και προς την πολιτιστική αξία του θιγόμενου μνημείου, όσο και ως προς την ανυπαρξία εναλλακτικής λύσης. Μειοψήφησαν οι Σύμβουλοι Αθ. Τσαμπάση, Ι. Μαρή, Γ. Παναγιωτόπουλος, Σ. Ρίζος, Ν. Σακελλαρίου, Ν. Ρόζος, Ελ. Δανδουλάκη, οι οποίοι υποστήριξαν τη γνώμη, προς την οποία συντάχθηκε και ο Πάρεδρος Θ. Αραβάνης, ότι από τα άρθρα 1 και 5 της παραπάνω Διεθνούς Σύμβασης προκύπτει ότι η προστασία που θεσπίζεται με αυτή για τα ιδιαίτερως σημαντικά μνημεία είναι απόλυτη, αφού ουδεμία εξαίρεση προβλέπεται στη Σύμβαση αυτή, αλλ' αντιθέτως με ρητή διάταξη απαγορεύεται ακόμη και η μετακίνησή τους εκτός αν αυτή επιβάλλεται για την προστασία του ίδιου του μνημείου. Κατ' ακολουθίαν, ουδεμία επέμβαση επιτρέπεται σε μνημεία που έχουν αυτό το χαρακτήρα, αδιαφόρως προς τη σημασία και την αναγκαιότητα του έργου, στο οποίο θα απέβλεπε η επέμβαση.

21. Επειδή, στην παρούσα υπόθεση, αναφέρεται, πλην άλλων, στη σχετική

μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων και, συγκεκριμένα, στον τόμο "Συνολική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων" ότι στην περιοχή, στην οποία πρόκειται να πραγματοποιηθούν τα επίμαχα έργα, "υπάρχουν πολλά αξιόλογα δείγματα της πολιτιστικής της πορείας διαμέσου των αιώνων. Το πλέον αξιόλογο από τα δείγματα αυτά είναι ίσως το Μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου Μυρόφυλλου Τρικάλων. Το μοναστήρι αυτό ιδρύθηκε το 1618 μ.Χ. και το 1815 ανακατασκευάστηκε εξ ολοκλήρου. Οι σωζόμενες τοιχογραφίες του ναού της Παναγίας ανάγονται στις αρχές του 17ου αιώνα

Ανεπιβεβαίωτες πληροφορίες το θέλουν κτίσμα της Φιλικής Εταιρείας με σκοπό να χρησιμοποιηθεί σαν καταφύγιο πολεμιστών στον αγώνα του 1821. Ο ναός του Αγίου Γεωργίου περιέχει ένα ωραιότατο και σε άριστη κατάσταση διατηρούμενο ξυλόγλυπτο τέμπλο το οποίο έχει χρυσωθεί από τους Σαμαριναίους αδελφούς Γεώργιο και Αθανάσιο" (σελ. 6.123). Στον ίδιο τόμο της μελέτης αναφέρεται επίσης ότι το παραπάνω μοναστήρι, που βρίσκεται στη θέση, στην οποία προβλέπεται η δημιουργία του ταμιευτήρα Συκιάς, "αποτελεί ένα ιστορικό, αρχαιολογικό και αρχιτεκτονικό μνημείο μεγάλης αξίας" και ότι "η κατάκλυση του Μοναστηριού αυτού, η οποία συνεπάγεται την καταστροφή του, θα σημάνει την απώλεια ενός πραγματικά αξιόλογου μνημείου και ενός αναντικατάστατου τμήματος της ιστορίας και του πολιτισμού της περιοχής" (σελ. 7.99). Εξάλλου, στη μελέτη αυτή, αλλά και σε έγγραφα της 7ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων (463/9.3.1995 και 756/12.4.1995), της 5ης Εφορείας Νεότερων Μνημείων (179/17.12.1995) και της 1Ε? Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων (627/28.4.1995) απαριθμούνται και άλλα αξιόλογα πολιτιστικά στοιχεία, όπως εκκλησίες και τοξωτά λιθόκτιστα γεφύρια, τα οποία βρίσκονται στην περιοχή των επίμαχων έργων και θα κατακλυσθούν με την πλήρωση των κατασκευαζόμενων ταμιευτήρων ή κινδυνεύουν από τα έργα αυτά. Ούτε όμως το προαναφερόμενο μοναστήρι, το οποίο, με την απόφαση Φ32/26244/573/17.6.1985 του Υπουργού Πολιτισμού (φ. 425/10.7.1985, τεύχ. Β?), έχει χαρακτηριστεί ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο με ζώνη προστασίας ακτίνας 2.000 μέτρων, κατ' εφαρμογή του άρθρου 52 του κωδικοποιημένου νόμου 5351/1932, ούτε τα υπόλοιπα πολιτιστικά στοιχεία που βρίσκονται στην ίδια περιοχή Συκιάς αξιολογούνται με τη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε σχέση με τους ορισμούς της Διεθνούς Σύμβασης της Γρανάδας για να κριθούν αν αποτελούν μνημειακές κατασκευές ιδιαίτερας σημαντικής, κατά την έννοια της Σύμβασης αυτής, και, κατ' επέκταση, αν υπάγονται στο αυστηρό προστατευτικό καθεστώς που θεσπίζεται με αυτή. Εξάλλου, ούτε από το πόρισμα της πενταμελούς επιτροπής που συγκροτήθηκε με την προαναφερόμενη απόφαση ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ32/33553/835/ 20.6.1995 του Υπουργού Πολιτισμού και τα λοιπά στοιχεία του φακέλου, κατ' επίκληση των οποίων εκδόθηκαν οι προσβαλλόμενες πράξεις, προκύπτει ότι η Διοίκηση έκρινε, και μάλιστα με ειδική αιτιολογία, όπως όφειλε σύμφωνα με όσα αναφέρονται στην προηγούμενη σκέψη, το χαρακτήρα των πολιτιστικών αυτών στοιχείων από την παραπάνω άποψη. Περαιτέρω, με τη μελέτη αυτή δεν εξετάστηκαν εναλλακτικές λύσεις ως προς τον τρόπο κατασκευής, τη διάρθρωση και το μέγεθος των επίμαχων έργων, προκειμένου να πραγματοποιηθεί η εκτροπή του ύδατος του Αχελώου κατά τρόπο ώστε να αποτραπεί η καταστροφή, τουλάχιστον των περισσότερων αξιόλογων από τα παραπάνω μνημεία, και γενικότερα να μειωθούν οι δυσμενείς επιπτώσεις από τα έργα. Συγκεκριμένα, από τη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων προκύπτει ότι εξετάστηκαν εναλλακτικές λύσεις που αναφέρονται όμως μόνο στην ανάγκη και στον τρόπο ενίσχυσης του υδατικού δυναμικού της Θεσσαλίας και όχι στον τρόπο πραγματοποίησης της εκτροπής, η οποία κρίθηκε αναγκαία. Ειδικότερα, ως προς τα στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς, από τη μελέτη προκύπτει ότι εξετάστηκε το ενδεχόμενο μεταφοράς του συγκροτήματος του προαναφερόμενου μοναστηριού ή τμημάτων του ή διάλυσης και ανακατασκευής του σε άλλη θέση και διαπιστώθηκε το ανέφικτο των λύσεων αυτών, περαιτέρω δε προτάθηκε η απόσπαση και μεταφορά ορισμένων τμημάτων του ναού του μοναστηριού, όπως το ξυλόγλυπτο τέμπλο, και των άλλων μνημείων που πρόκειται να κατακλυσθούν, η τοπογραφική αποτύπωση και φωτογράφιση των μνημείων πριν την πλήρωση των ταμιευτήρων και η σύνταξη ειδικής μελέτης για τη διατήρηση του μοναστηριού ή τμημάτων του μετά την κατάκλυση. Η έρευνα όμως αυτή έγινε με δεδομένο ότι θα κατασκευαστούν τα συγκεκριμένα έργα στις συγκεκριμένες θέσεις, ενώ, όπως έχει ήδη εκθεθεί, δεν εξετάστηκαν εναλλακτικές λύσεις ως προς τον τρόπο πραγματοποίησης της εκτροπής ώστε να αποτραπεί η κατάκλυση του μνημείου. Τέλος, αναζήτηση εναλλακτικών λύσεων με την παραπάνω έννοια

δεν περιέχονται στο προαναφερόμενο πόρισμα της πενταμελούς επιτροπής, ούτε στη γνωμοδότηση του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου (πράξη 39/31.10.1995), στην οποία στηρίζεται η παραδεκτώς προσβαλλόμενη απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού και η οποία διατυπώθηκε με βάση τη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων και το πόρισμα της επιτροπής. Με τα δεδομένα αυτά, αμφότερες οι παραδεκτώς προσβαλλόμενες πράξεις, δηλαδή η απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, με την οποία εγκρίθηκε, με βάση τη νομοθεσία για την προστασία των αρχαιοτήτων και των νεότερων μνημείων, η εκτέλεση των παραπάνω έργων, και η κοινή υπουργική απόφαση, με την οποία εγκρίθηκαν περιβαλλοντικοί όροι για τα έργα αυτά, είναι πλημμελείς. Αν και κατά τη γνώμη των Συμβούλων Γ. Ανεμογιάννη, Π.Ν. Φλώρου, Ν. Σκλία, Δ. Πετρούλια, Δ. Μηριόλα, την οποία υποστήριξε και η Πάρεδρος Σπ. Χρυσικοπούλου, δεν υπήρχε, στην παρούσα υπόθεση, υποχρέωση να διερευνηθεί ειδικώς αν τα θιγόμενα μνημεία είναι ιδιαίτερος σημαντικά κατά την έννοια της Διεθνούς Σύμβασης της Γρανάδας αφού διαπιστώθηκε ότι συνέτρεχε επιτακτική ανάγκη να ενισχυθεί το υδατικό δυναμικό της Θεσσαλίας και ότι ο μόνος δυνατός τρόπος για να καλυφθεί αποτελεσματικά η ανάγκη αυτή είναι η εκτροπή ποσότητας ύδατος του Αχελώου, η οποία, κατ' ακολουθίαν, συνιστά έργο που έχει μείζονα σημασία για την εθνική οικονομία και το δημόσιο συμφέρον. Κατά τη γνώμη αυτή, εξάλλου, δεν ήταν αναγκαία η ειδικότερη εξέταση εναλλακτικών λύσεων ως προς τα επιμέρους έργα που είναι απαραίτητα για την πραγματοποίηση της εκτροπής, δεδομένου ότι οι προπαρασκευαστικές εργασίες για ορισμένα από τα έργα αυτά, τα οποία αποτελούν ενιαίο σύνολο, είχε ήδη αρχίσει πριν το έτος 1986.

22. Επειδή, παρά το ότι η πλημμέλεια της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων, για την οποία γίνεται λόγος στην προηγούμενη σκέψη, εντοπίζεται μόνον στην παράλειψη να αξιολογηθούν σε σχέση με τη Σύμβαση της Γρανάδας τα πολιτιστικά στοιχεία που βρίσκονται στην περιοχή Συκιάς και να εξεταστούν εναλλακτικές λύσεις για την εκτέλεση των τεχνικών έργων της περιοχής αυτής, οι προσβαλλόμενες πράξεις, οι οποίες στηρίζονται στην παραπάνω μελέτη, είναι ακυρωτές στο σύνολό τους. Και τούτο διότι, η παράλειψη αυτή αναφέρεται σε ζήτημα κρίσιμο για την επιλογή της τελικής θέσης των επίμαχων έργων και τον καθορισμό του μεγέθους και του τρόπου κατασκευής και λειτουργίας τους και, κατ' ακολουθίαν, για το συνολικό σχεδιασμό των έργων που απαιτούνται για την πραγματοποίηση της μερικής εκτροπής των υδάτων του Αχελώου ποταμού προς τη Θεσσαλία. Πρέπει, λοιπόν, να γίνουν δεκτές οι κρινόμενες αιτήσεις για τον παραπάνω λόγο, που βασίμως προβάλλεται με τις αιτήσεις αυτές, να απορριφθούν οι παρεμβάσεις και να ακυρωθούν οι παραδεκτώς προσβαλλόμενες πράξεις, αποβαίνει δε αλυσιτελής η έρευνα των λοιπών προβαλλόμενων λόγων ακύρωσης.

Δ ι ά τ α ύ τ α

Δέχεται τις κρινόμενες αιτήσεις.

Απορρίπτει τις παρεμβάσεις.

Ακυρώνει, σύμφωνα με το σκεπτικό, την απόφαση ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ.32/53451/1544/3.11.1995 του Υπουργού Πολιτισμού και την κοινή απόφαση Α.Π. 23271/15.12.1995 των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων έργων, Πολιτισμού, Γεωργίας και Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας και των Αναπληρωτών Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων έργων.

Διατάσσει την απόδοση των παραβόλων και

Επιβάλλει στο Δημόσιο και στους παρεμβαίνοντες να καταβάλουν, συμμέτρως, στους αιτούντες το ποσό των πενήντα έξι χιλιάδων (56.000) δραχμών, ως δικαστική δαπάνη.

Η διάσκεψη έγινε στην Αθήνα στις 21 Δεκεμβρίου 1999, 13 και 27 Ιανουαρίου 2000 και η απόφαση δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στις 3 Νοεμβρίου 2000.

Ο Πρόεδρος

Ο Γραμματέας

Χρ. Γεραρής

Μιχ. Καλαντζής

ΣΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

Εντέλλεται προς κάθε δικαστικό επιμελητή να εκτελέσει όταν του το ζητήσουν την παραπάνω απόφαση, τους Εισαγγελείς να ενεργήσουν κατά την αρμοδιότητά τους και τους Διοικητές και τα άλλα όργανα της Δημόσιας Δύναμης να βοηθήσουν όταν τους ζητηθεί.

Η εντολή πιστοποιείται με την σύνταξη και την υπογραφή του παρόντος.

Αθήνα,

Ο Πρόεδρος

Ο Γραμματέας